

S b
5145 ro

Handwritten text, possibly initials or a signature.

Frankenthaler Act

Kamenzer Zwang

III^b Samuel M. geb. Frankenthal
24. März 1624, † Kameny 17. Mai 71.
1655 Pastor primarius zu Kameny

Joh. Samuel Gottlieb

geb. 12. Sept. 1668

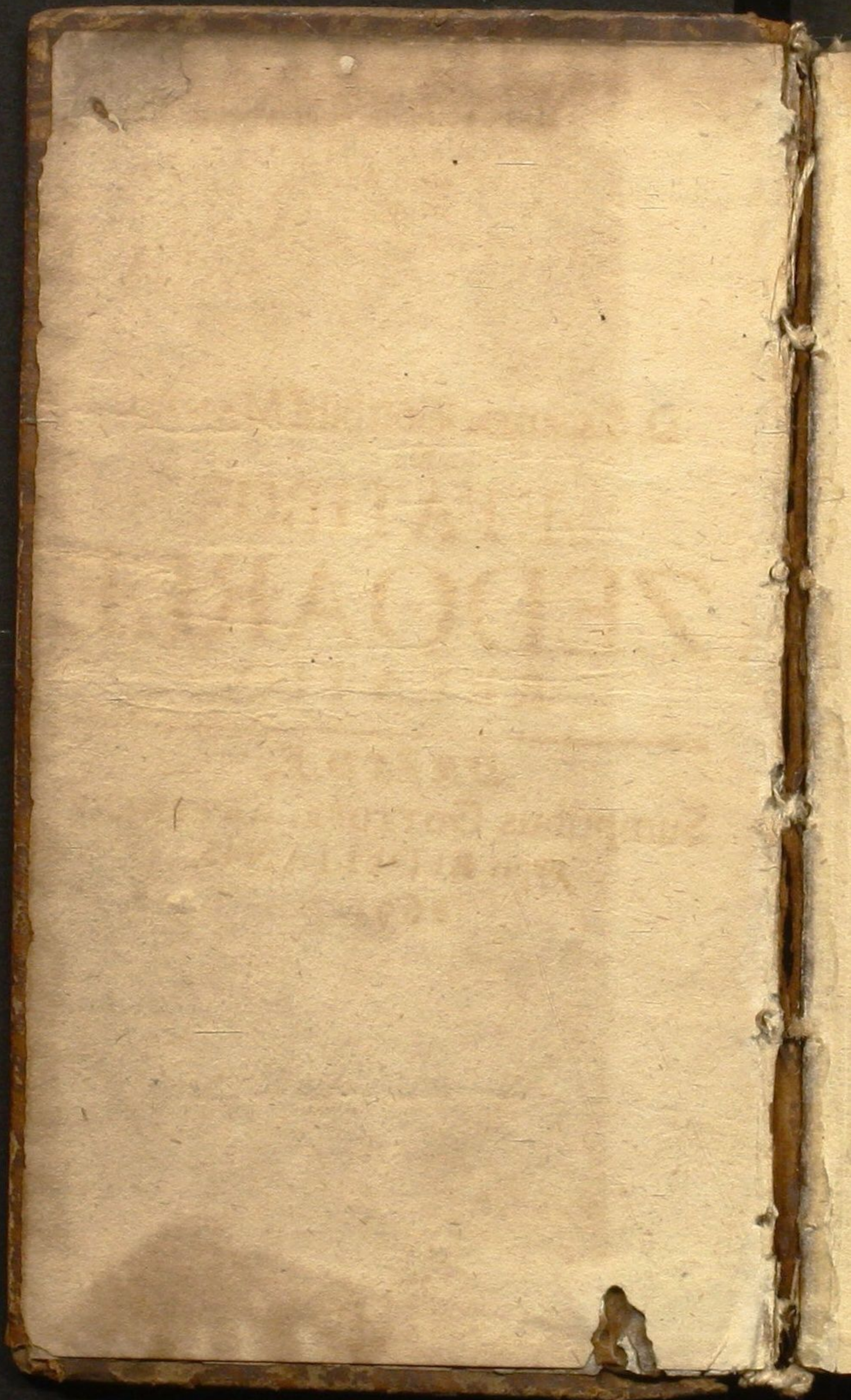
† 12. Sept. 1698 in Dr.

1688 Schüler zu St. Nicola

Dr. phil. et med.

1696 Kurf. Sachs. Leibarzt

S. 11-31

D. SAMUEL GOTTHILFF MANITII,
De
ÆTATIBUS
ZEDOARIÆ
RELATIO.

DRESDÆ,
Sumptibus GOTTOFR. KETTNERI
Typis RIDELIANIS,
1691.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text in dark ink at the bottom of the page, reading "Hg St K 47 22".

Illustri & Excellentissimo
DNO. GEORGIO
VVOLF GANG
WEDELIO,

Med. Doct. Archiatro Saxonico,
& Professore in Academia Je-
nensi longè Celeberrimo,

PATRONO HONORA-
TISSIMO,

Salutem & perpetuam felicitatē
tem precatur

SAMUEL Gotthilff MANIT. US, D.

Du hæsi aude-
remne vadum intra-
re, hasque **RELA-**
TIONIS schedas Nomi-
ni

mini Tuo subijcere. Sed quæ
 Tua est singularis & rarissima
 rerum naturalium cognitio,
 jamdudum orbi erudito spe-
 ctata, & imprimis quoque Tua
 mihi perspectissima benigni-
 tas, ut cederem votis, sollicitiq;
 pudoris ponerem notas, facile
 effecerunt. Æquitas est Me-
 dicis medica, ceu politica Poli-
 ticus offerre; at Pietas, eos, qui,
 quod in agris colendis, præce-
 ptum memoriæ mandavit
 Ascræus Vates ἔργα καὶ ἡμέρας in-
 scribebat, hoc in excolendis in-
 geniis sibi quasi *Opera & Dies*,
 addo & *Noctes*, esse annitun-
 tur, officioso venerari cultu.
 Pro-

Prodit itaqve aliquod è latebris suis animi mei monumentum, ZEDOARIA nimirum, satis inculta, & Jove inclementiori prognata, hinc vel ante florem caduca, vel sub intuitu exsucca, nisi Tuis irrigaretur Favoribus, Nominisque Tui splendore luxuriaret atqve Patrocinio. Prodit, inquam, eâ methodo culta, quæ hodiè Botanicis vel maxime laudatur, quæ scilicet totam Fructificationem, omnium partium, totam aliquam plantam componentium Conformationem,

A 3 Cul-

Culturæ prudentem industri-
 am, & similia, quæ pro Vete-
 rum in Botanicis studio hallu-
 cinationibus evitandis vel ma-
 ximè conveniunt, respicit.
 Eapropter commodissimum
 fore credidi, si ad quatuor ho-
 minum ætates dispositam sub
 quodam *Relationis* simulacro
 in scenam producerem, manu
 quasi ductus à Cicerone, qui l. 5.
de finib. dicit: Educatio plan-
 tarum vitæ cursus est non ab-
 similis animantium. Nam
 & vivere vitam dicimus & mo-
 ri, arboremque & novellam
 & vetulam vigere atque sene-
 scere. Sed nec Educatio tan-
 tum

tum similis videtur, ipsa quoque prima plantæ nutritio, teste Rajo, qui ita edisserit: Sicut in Animalibus videmus quod Embryones partem aliquam nutrimenti è cotyledonibus, seu placentâ uterinâ exsugunt, partem ore admittunt, dum adhuc in utero sunt: ita post vegetationem inchoatam plantula tenella recens nata partem saltem aliquam nutrimenti sui radice attrahit, postmodum succo nutritio parim ore, seu radice, hausto, partim à cotyledonibus subministrato alitur, adeoque paulatim indies ore

A 4

seu

seu radice plus assumentes è
 cotyledonum succo abla-
 etantur, eoq̄ve tandem pror-
 fus deficiente, animalia ore,
 plantæ radicibus, integrum su-
 um alimentum hauriunt atq;
 capeffunt. Quid, qvod & i-
 psarum plantarum structura,
 qvandam cum animantibus
 habeat convenientiam, modo
 concesserimus, utriusq; Machi-
 nam è partibus solidis & fluidis
 contextam esse, ita, ut ab earum
 partiũ motu & contextu, vita &
 integritas utriusqve pendeat.
 Est enim totius corporis nostri
 non nisi canaliculosa structu-
 ra, cujus tubulos partes fluidæ
 con-

continuò permeare & animare debent: sed quid aliud in plantis, præter innumerum tubulorũ taliũ congeriem videre licet, qui, sicut succo, fluido Plantarum vitali turgent, ita vel leviter læsi eundem humorem fundunt, ut lædentis madeant manus. Quapropter si quis Plantam quasi hominem consideret, totamq; ejus ætatem percenseat, ut ceperit, utqve adoleverit, & ad quendam quasi Juventæ florem pervenerit, ut postea velut consenuerit, quatuor gradus processusqve ejus, omnem fructificationem in se complectentes, inveniet.

A 5

ZE

ZEDOARIÆ proinde Æta-
tes recensurus, id annitar sedu-
lò, ut in primâ Crescendi, Pro-
pagandi & Tractandi exhi-
beam modum; In secundâ Fo-
lia & Caules delineem; Flores
& Seminificationem in tertiâ
explicem, & Senii tandem ge-
nium, quâ potest brevitate,
inquiram, nonnihil, ut spero,
ad gratiam vel admirationem
hujus principis aromatis colla-
turus, si Tuus pariter, Pa-
trone optume Maxume,
mihi adstiterit fa-
vor.

Sc.

Sectio I.

INFANTIAM

Zedoariæ tradit.

Transitio ad Infantiam. Natale solum. Terræ & Aëris ad vegetationem plantarum necessitas. Propagatio. Foliis saltem conspicuæ plantæ non bene dignoscuntur. Ætatis hujus usus

Aromatis hujus naturam dum exponere paro, non multum in vocabuli evolutione morabor, sed potius rem ipsam aggrediar. Prima itaque

A 6

ætas

ætas, Vir Celeberrime, ubi fœcunda omnium mater tenuissimas veluti placentulas é gremio suo excludit, de educandi potissimum modo sollicita esse videtur; tenella proinde cum maximè sit, *Infantia* nobis dicitur.

Quoties verò hominem infantem nobis commendatum accipimus, toties de ejusdem Patria inquirendi curiositas svaedet. Nobis itaq̃ve commendatissimum subjectum natale solum extremas Indiæ oras, Bengaliam, quin & Malabariam laudat, ibiq̃ve propter fertilem nitroso pingvem terram, aërem subtilem, solemq̃ve æstuantem, spontè sua in umbrosis locis, fortè quod sit planta Saturnina, & uteri affectibus medeatur, *juxta Hübn.*

Hübner, in Myster. Sig.) totas constituit sylvas; Ea propter apud nos solum cupit ferti, e, proximè ad nativum accedens, solem lætum, ut vividior in tanta aëris crassitie reddatur humorum motus, crasis eorum exalterur, & pro florum seminumque, ne-ctendis staminibus nobilis elevetur materia.

Terra enim quantum conferat ad promovendam plantarum fructificationem, vel ex eo liquet, quod ex umbrosæ & humidæ sylvæ glebâ paulô altius effossâ, fictilibus commissâ, longè elegantius succrescant Semper viva, Portulacæ, Nummulariæ, aliæq; succulentiores; ex arenosis Polia, Vites &c. Taxus & Juniperus in montanis; in planitie Pyrus; Lens palustris
in

in lacubus; in fluviis Nymphææ;
 in aliis verò locis aliæ luxurient.
 Hinc *Honoratus Faber lib. 11.*
p. 89. Si gleba è terra educta di-
 versimodè uratur & præpare-
 tur diversas plantas germinare,
 se expertum habere dicit, eò
 quòd è diversa partium resolu-
 tione diversa seminum eductio,
 pororum laxatio, materiæ præ-
 paratio, maceratio & dispositio
 proveniant, dum alias diversus
 plexus partium diversum faciat
 colum, ; diversamqve succi fil-
 trationem: Cum verò talis ma-
 teria in eo fit solo, ubi minimè
 ad prædictum plexum recipien-
 dum præparari potest, quid mi-
 rum, si in aliam abeat, dissemi-
 lem nonnunquam, atqve ipsa
 plantæ indoles postuiabat. *Vir-
 gilius talia non ignorans lib. 2.*
Geor.

Georgic. hunc in modum apri-
mè loquitur :

Nec vero terræ ferre omnes omnia pos-
sunt,

Fluminibus salices, crassisque paludibus
Alni

Nascuntur. Steriles saxosis montibus
Orni:

Bacchus amat colles; Aquilonem & fri-
gora Taxi

Divisæ arboribus patriæ, sola India ni-
grum

Fert Ebenum, solis est Thurea virga Sa-
bæis.

Aërem verò desiderat sibi
proprium, h.e. temperatiorem,
hinc in tumbrosis tantum locis
Patriæ luxuriare solet. teste Ce-
leberrimo Hermanno, solem
magis tamen calidiorem & sub-
tiliorem, quam frigidiorum, ut
eò melius exaltari possit succus,
plan-

plantæ alimentosq̄, spirituosior reddatur, & fibrosis arcteq̄ve junctis cellulis & tubulis omnibus communicetur, iis inhæreat, atq̄ve easdem actuet. Veritatis enim est indubitatæ, aërem, sicut ad animalium, ita & ad vegetabilium facere augmentum, vitam, & integritatem. Hinc *Celeberrimus Pechlinus*, in *suâ de aëris & alimenti defectu meditatione*, experimentis asserere contendit: Plantas corpusculis non solidis tantum & liquidis, sed & maximam partem fluidis aëreis constare. Quò et am faciunt, quæ illud *Lipsien- sium Decus, Bohnius*, in *suo, de aëris in sublunaria influxu, tractatu* habet, & *Scharokii Hist. Plant propag. vegetab.* citante *Reip. in Hist. plant. p. 15. experi- men-*

mentum, qui in tenella plantu-
la, vitro cui foramen inerat
coopertô, observavit, quod sem-
per ad foramen vitri, etiam va-
rie mutato fictilis situ, se direxe-
rit. Ob id *Digbeus & Hane-*
manus Meth. cogn. veget. p. 107.
plantas magis Aëri vires suas
quam Terræ aut Aquæ debere,
asserunt, statuuntque, eam non
tantum in ventre suo portare
prima omnium rerum subluna-
rium stamina, & quamlibet rem
materiale nectare vivifico im-
buere, & conspergere, sed &
provocant ad stirpes antiquissi-
morum murorum ruderibus al-
tissimis excrecentes, ubi ne ve-
stigium quidem aquæ vel terræ
apparuerit. *Et Faber Pan-*
chym. seu Anat. Univers l. 3. p. 368.
præter visibile & palpabile ve-
ge-

getantium alimentum in aqua
 & terra contentum invisibile &
 inpalpabile in aëre contineri,
 quod sit Quinta Essentia Cœli
 & Elementorum, omnia natu-
 ralia nutriens. conf. *sis le Grand.*
Inst. Phil. p. VII. Art. IX. Kir-
cher. Oedip. Ægypt. Class. IX.
Med. Hierogl. c. 3. fol. 366. Wald-
schmid. in Medico Astrologo, a-
 liosq;. Et certè tantam plantæ
 quædam cum aëre habere vi-
 dentur cognationem, ut vel â
 terrâ matre oblaetata, & ex for-
 nicibus ad alienos usus suspen-
 sæ, sine jussu virescant, pullu-
 lent, & vitæ vegetabilis robur,
 caulicem continua emissionem
 attestentur. Jucundum hoc
 naturæ spectaculum in commi-
 nutis & dissectis Scyllæ bulbis
Paulo Bocconi Nobili siculo &
Bo.

Botanico incomparabili visum fuit. E solido saxo in Academia Ciceronianæ ruinis, propè Puteolos, calidissimo cælo maximam prognatam Aloën vidit, qui Italiam non perfunctoriè vidit; Aloën, Ficum, Ficoidem non tantum ex Cælo humidiorè, sed & ex largiori aquâ terræ affusa marcore corripi, & tantum non gangræna exedi, quibus insdem sereno tectis Jove, Vestaq; sicciori favente, lætos cucurrisse dies, apud Belgas observavimus. Omnem namque dictæ plantæ liquorem supervacuum recusant, contenta eâ humorem porzione, quam, quodam naturæ studio, & mechanico pororum situ, ex aëre elicere assolent.

Jam

Jam itaq̄ ve terrâ optimè præparatâ, aëre, locoq̄ve conveni-
 enti expiscato, ne in Septentrio-
 ne posita â Solis vultu averfo, fi-
 brasq̄ve constringente, lædatur,
 sed ex meridie â solis anteriori
 parte illustrerur, humoresq̄ve
 tusi eleventur, *vid. Israët. Jouge
 Anglus in Actis Philosophicis An-
 no 1690.* ad ipsam devenio Pro-
 pagationem, quæ in patriâ spon-
 te suâ totas absolvit lucos, sed a-
 pud nos arte, quatenus vel semi-
 numfatione, quod est rarissi-
 mum, vel radicis avulsione, con-
 ficitur. Mittuntur namq̄ve ad
 nos ex Patria aliquot saltim
 mensium ætatem agentes *Zedo-
 ariæ* radices, quæ primo statim
 tempore terræ, fœcundissimæ
 matri, committuntur, commis-
 si verò terræ radicis fibrosi tu-
 bu-

buli ab aliquo humore percuti-
 untur, pori earundem laxantur,
 ut poris laxatis humor, è terræ
 cribrosis angustiis quasi emun-
 ctus, introire possit facilius;
 Qui intromissus statim fibras in-
 flat, distendit membranas, cel-
 lulas expandit, atq̄ve tandem
 per pori cujusdem patentius o-
 sculum seminalia protrudit fo-
 lia, quæ sicut prima plantæ con-
 stituunt inchoamenta, ita vera
Infantiæ rudimenta mentiun-
 tur.

Sicuti vero imminentes mor-
 bi vix, & ne vix quidem, cogno-
 sci possunt, ita & plantarum te-
 nuibus illis eructantibus, & Pro-
 teo inntabilioribus foliis nus-
 quam tuta habenda est fides.
 Hæc namq̄ve illa est ætas, quæ
 Jovem nunc avis in formam,
 nunc

nunc torva in cornua Tauri
 vertit, faciem sæpè plantis alie-
 nam affingit, ut nescias sanè
 Tros Rutilusve fiat; adeò, ut
 quam primis diebus Hepaticam
 fortè conjeceris, Ranunculum
 paulò post experiri habeas. La-
 ta primo erumpendi tempore
 Valerianæ folia, ita intra breve
 tempus inciduntur, ut Smyrni-
 um foliis referant. Coriandri
 ampliora foliorum initia ad A-
 pium nonnihil accedentia, ita
 mox finduntur ut Fœniculi
 spem exinde concipias. Tubas
 referunt Cannæ Indicæ, Zedoa-
 riæ, Cardamomi folia, quæ sen-
 sim sensimq; remittendo latis-
 simè explicantur. Flos Passionis
 major ex semine prodit foliis
 cordatis binis, Erucae quasi in
 modum, quæ tractu temporis
 cau-

caulem ambiunt, & â foliis Sambuci roseæ, aut Lupuli non multum recedere videntur. Cnicum (Cardum istum Benedictum) Cinarum, nemo foliis, â se distingvet, quæ sequentibus nihilominus ætatibus semet ipsas â se invicem discernunt. Iris persica bulbosa primo oriente vere duo complicata foliola semiunciam vix adæqvantia emittit, è quibus sensim dehiscentibus turgens intus prorupit flos, allectusque â benignioris auræ blanditiis, ferrugineo sistit mucrone, ternâ colorum varietate arcum cœlestem quodammodo exprimit, in summis foliorum labris repandis maculâ purpureâ cum excurrente nervo aureo è tenuissima Syndone. Phaseolus communis,
in;

infans , cordis figuram menti-
 tur. Alcea Veneta sub exortu
 juncū æmulatur triangularem,
 in cujus mucrone latisimum
 posthinc conspicitur folium, ex
 quo primum provenit rotunda
 facie, alterum propter incisuras
 inæqvale , tertium in tres pin-
 nas, quasi tot essent dissecta fo-
 lia, divisum. Quid multa? Eset
 namque campus amplissimus,
 in quo satis altè excurrere pos-
 sem, sed intra limites me potius
 detineam, quam ut nimis exspa-
 tiando bilem animis moveam,
 aut ad nauseam sollicitem ocu-
 los Lectoris. Quis enim Botryn,
 Apia, Myrrhides, Chærefolia,
 aliaqve infinita in hâc ætate ex
 foliis sibi promittere potest?
 Quis ipsas tandem â se invicem
 discernat specierum variatio-
 nes? Ni-

Nihilominus hoc saltim ex-
inde innotescit, ut rerum curio-
sus spectator, & scrutator sedulo
novis & voluptuosis his curis
agitatus, majori quotidiè sci-
entiae & veritatis cupiditate in-
cendatur.

Seçtio II.

**ADOLESCEN-
TIÆ,**

h. e.

Foliorum & Caulis
indolem describit.

*Transitio. Folia eorumque u-
sus. Cur folia in plantis, quæ
florem habent odoratum,
sint sterilia. Modus fiendi
Modus crescendi. No-
tab.*

B

tab.

*tanda circa Foliaratione Situs
Conformationis, Numeri, Co-
loris, &c. Descriptio Foliorum
Zedoariae. Caulis cur genicu-
latus sit in Zedoaria. Quid
circa Caules plantarum notan-
dum. Conclusio.*

Proxima abhinc, quâ ni-
mirum ista Infantiaë semi-
nalia foliola ulterius in
folia succrescere, & plantam in
caulem luxuriare cernimus, in
eam scilicet molem, usque dum
floribus ferendis, seminibusque
sustinendis, pares gloriari po-
test lacertos, cum tempus sit ad
incrementa ducenda incitatis si-
mum, juxta ac foecundissimum,
Adolescentia, si concesseris Pa-
trone Optime, nuncupetur.

Non

Nonnihil jam Adolescentes
 facti in alterutrum Pythagoreæ
 literæ latus inclinare videmur,
 & ex tenellis his, quibus planta
 integratur, partibus, quædam
 de Situ, Conformatione, quin &
 Genere suspicari possumus. Eò
 namque res rediit, ut primas
 plantulæ placentulas, seu folia
 seminalia, coagmentari & expli-
 cari videamus, quæ ita coag-
 mentatæ mox in tubulos à te-
 nelli furculi profundo cylindro
 derivantur, & in fasciculum col-
 liguntur, collectæ in fascias pe-
 tiolum efformant, de novo di-
 sperguntur, solvuntur, reli-
 quumque folii complent, quas
 primum plantæ conservandæ
 alimentum constituere incom-
 parabilis *Malpighius. in Tom. I.*
Oper. suor. evincit, ut & Raijus
 B 2 in

in Proleg. Botan. Propriis nam-
 que fasciculis & utriculis succo
 repletis turgent, advenientem-
 que à radicis tubulis humorem
 recipiunt & exaltant. Dum e-
 nim à plantæ tubulis compages
 utriculorum sua serie per totam
 foliorū peripheriam producun-
 tur, inter quæ, & fibrosum quod-
 dā systema patulo hiatu foras vel
 halitum, vel humorem funden-
 tes locantur, credibile est, suc-
 cum ab istis fistulosis tubulis in
 folia exoneratum, & in ipsorum
 transversalibus quasi utriculis
 moram trahentem, priori succo
 commisceri, in motum rapi, ut
 ita, adjuvante ambientis aëris
 pressurâ, & calore, eò facilius
 superflui transpiratio, tan-
 quam per poros cutis, evolare
 queat

qveat , confer. sis laudatum
 Malpighium & *Græv. in Ana-*
tom. veget. cap. 4. p. 349. qui præ-
 terqvam qvod folia hæc futuræ
 plantæ umbraculum nominat ,
 mul docet, eadē nō tantū infer-
 vire copiosiori succi vehiculo,
 sed & puritati ejusdem exaltan-
 dæ , graviores scilicet particu-
 las in folia deponi , magis verò
 elaboratas & subtiliores in flo-
 res & fructûs dispensari. At-
 que tandem rationem elicit, cur
 plantæ largioris odoratorisq;
 floris folia foveant adeò sterilia,
 & incolorata , ut Rosæ, Caryo-
 phylli , quæ verò minores fe-
 runt flores, foliis fortioris odo-
 ris & colore lætiori ut Absyn-
 thium, Marum, Rutha, Rosma-
 rinus &c. incedant.

Tali itaq̄ve continuâ humo-
 ris affusione utriculi distendun-
 tur, novæ indies cellulae expli-
 cantur & evolvuntur, atq̄ve sic
 Folia indies propellantur plura
 propulsa augentur, donec statu-
 tum acquisiverint vigorem, &
 magnitudinem, à Summo Rerum
 Conditore in primâ creatione
 cuius attributam. Ita vero
 concinna rerum Architectrix
 Natura, nitidè distinxit, an di-
 stinctè ordinavit, *ut* in aliis al-
 ternâ quâdam serie folia collo-
 caverit, quâ in re vel ipsa Zedoa-
 ria adultior, Dentillaria Ronde-
 letii, Digitales &c. testium
 vices supplere possunt; in aliis
 nexu quodam se amplectentia
 conjunxerit, quod Euphrasia,
 Gentiana, docere possunt; in a-
 liis verò, quasi in orbem conges-
 se-

serit, ut floris sustentaculum,
 Auribularum ursi, Plantaginis,
 Limoniiqve ad exemplum, cin-
 gant, nudusqve exinde prodi-
 enscaulis florum magnificentia
 eò magis superbiat. Sed &
 quod Conformationem, alia pe-
 tiolis alligavit cauli folia, alia
 minus; Pinnas alia represen-
 tant, ut Agrimoniae & Valeria-
 nae: alia lobos cum Fumaria
 Dioscoridis effingunt; crenis
 in margine notata sunt alia, ut
 Anonis; vel incisuras patiuntur
 altas, cum Ricino; vel auricu-
 las in basimentuntur Salviae in
 morem; vel alata videntur, ut
 Securidacae; aut ex Hyperico
 perforata conspiciuntur. Sunt,
 quae integram absqve incisuris
 tuentur faciem, eamqve vel spi-
 nis horridam, quae quid videre

licet in Carduo Acarna Theophrasti ; aut rotundam , hinc Nummularia suam adepta nomen est ; Teretiorem oblongam monstrat Hyssopus ; fibris firmatam nerveis, Plantago ; angulosam, Aloë ; orbiculatam, Umbilicus Veneris, aut cum Sparganeo triangularem. Ex articulis setaceis composita videntur Equiseti folia ; magnitudinem exsuccam præ se fert Tusfilago ; succulentam Telephium ; fibrosam Cannæ Indicæ. Numerum quoque si quis attendat, vel solitaria cernimus folia in Scorpioide , vel bina, in Bugulâ , vel terna, in Lysimachia lutea, aut quaterna, in Cruciatâ , sena vero in Gallia. Tandem Colorum vel unitate vel varietate, lætiori vel obscurio-

rio-

riori, unam vel utramque partem exornante, pictoriæ artis se sistit in ventricem.

Et quid commemoro talia, quibus omnium curiosorum horti, quin & neglecti plebejorum campi, prata rusticorum quiescentia, silvæ montesque, feris concessa loca, imò & latebrarum obscurissimaram parietes ornati quotannis conspiciuntur? Quid? Nisi ut eo faciliùs pateat Zedoarinæ structuræ nobilitas & elegantia, quæ tubas suas seu foliola seminalia benignitate solis, fluidique aërei ita exporrigit & multiplicat, ut superbissimum ex iis in orbem congestum systema paulo post conspicias, quæ dein surgentem exinde caulem, patibulis quibus fulciuntur crassis, bre-

vismis, arundinum in morem, alterno à vertice ad plantam usque pedis amplexu, cingunt, & in nervum per folii magnitudinem excurrentem terminantur. Planities interim eorum palmam lata, spithamum longa est, definitque in modicum quoddam cacumen, polita & glabra, ex alterâ parte lætè viridis, ex alterâ, circa nervum istum ad duorum digitorum latitudinem, ex viridi langvescens; Verbo: adeo elegans adeoque venusta est foliorum conformatio ut omnem naturæ artisque æmulationem superet.

Inter tales enim porrò foliorum plexus illam variorum tubulorum, fibrarum, vasorumque congeriem, quam caulem dicimus (neque enim nos movet, quod

quod in leguminibus scapus
 culmus in frumentis, in frutici-
 bus caudex, calamus in arundi-
 nibus dici debeat) erigi videmus,
 quæ vel simplici quodam
 ductu vel in plures diffusa ra-
 mos emanare solet, prout scili-
 cet fibræ illæ per solum produ-
 ctæ, in caule, vel in unicum col-
 liguntur truncum, vel in oppo-
 sitâ quâdam extremitate sepa-
 rantur, brachia sua promunt,
 sensimque subdivisis manipulis
 ex majori in minores terminan-
 tur, extensione nonnunquam
 in folia factâ. Illudque ipsum
 est, cur rami hujus plantæ Cylin-
 dricam assumunt figuram, aliis
 angulosam, tertiæ alatam, ut in
 Limonio peregrino, Chrysan-
 theme Canadensi, quod descri-
 bit *Morisonus in Hort. Bless.*

cur excavata caulium macie ex
 fibrarum proveniat ductibus, &
 culmifer s caulem geniclatum
 teretem, foliis ad genicula singu-
 la singulis cinctum, variè fibro-
 forum tubulorum, vasorum, at-
 que utriculorum implicationes
 efformaverint.

Tale geniculati plexus artifi-
 cium in Zedoariæ caule latita-
 re, quis in illa sesquicubitali
 altitudine sensibus non percipi-
 et? Quum enim Zedoariæ no-
 stræ patria flagrantissimo æstu-
 et solis calore, omnium planta-
 rum succum nimium quantum
 resolvente, aëremque penetran-
 tiorem longè habeat, qui non
 poros tantum ex Atmosphærâ
 hâc intrat, sed & per peculiare
 illas, ab officio Tracheales, à
 compositione Spirales dictas fi-
 bras.

bras (quas natura in plantis loco annulorum asperæ arteriæ ex squamosis fruitulis, instar laminarum, confecit, à radicibus sursum in truncum disperfit, in foliis verò incurvatas quasi in rete implicavit, ut fluidum aëreum eo melius agere, salinasque ramosas particulas ad fluorem, & alibilem succum disponere queat:) ex cribrosis terræ angulis subingreditur; Consultum natura judicavit, ut rapidissimo huic motui habenæ injiciantur, ne totum disturberetur nutritionis negotium, & propterea geniculatis fibris caulem efformavit, ut humores in motum adacti, levem quasi remoram inibi patiantur, & ne partes impetuosiori invasione obruerent, in itu & reditu inter-

ci-

ciperentur, atque sic, non obstante summâ Solis, & penetrantissima aëris vi, temperationi semper sustentetur humorum influxu: Idque ipsum est, cur in umbrosis patriæ suæ locis luxuriet copiosius, quam ubi lætiori solis aspectu frui posset. Ex viridi interim pallet caulis facies exterior, multâque viridi turget medullâ, & non unus tantum ex unius radicis tubere, sed multiplex prorupit.

Hæc est illa ætas, quæ spe lactat jucundâ parentes de nepotû bonitate sollicitos, anxiosque, quæ tamen sæpè mutato aëre, & educationis regimine, cultorem conceptâ expectatione depauperare solet.

Sc-

Sectio III.

JUVENTAM

ex

Flore & Seminifica-
tione eruit.

Transitio ad Juventutem. Flis
ejusque Ortus, Situs, Conne-
xio cum caule, Petala, petal-
orumque structura, Fœcunditas
Zedoarie. Flores vel soli-
carii vel cum Periantheo deci-
dunt. Sexus Botanicus. Se-
mina, eorumque habitus, Nu-
merus, Dispositio, Figura. Se-
men Zedoarie : Utrum plan-
te quæ eandem habent fructi-
ficationem, easdem habeant
vires. Mucilago in intersti-
tis florum. Genus Botanicum
Zedoarie.

Al-

Alteram mox tertia exci-
 pit ætas, quæ sicut discolori
 veste aureis, argenteis, purpu-
 reis intertexta staminibus, ad
 siderum dignitatem accedit;
 ita si divitias spectes verum Mal-
 theæ cornu se cum gerit; si ob-
 lectamenta, quasdam Prænesti-
 nas delicias; Si denique Semi-
 num maturitatem, ipsum virile
 robur, veramque Deam Juven-
 tam, constituit. Turgent hic
 calices, squammæ tument, hi-
 ant capsulæ, siliquæ protube-
 rant, inclinant caules, rami pro-
 sternuntur, neq; cuiusquam hu-
 meri pares sunt, proferendo hu-
 ic oneri donec ipse cultor exu-
 berantis mesfis decerpat tribu-
 tum; Verbo, omnem in sua vita-
 te floris expectationis conce-
 ptæ

12

pt
 tic
 fu
 ni
 le
 m
 pr
 au
 m
 C
 pl
 se
 te
 fo
 fl
 m
 ti
 a
 fi
 q
 p

ptæ delineant fructum, & adul-
tiores facti juvenes, non vanam
fuisse parentum spem, specimi-
nibus commonstrant.

Emicare etenim nunc in cau-
le ad nutum Ideæ, ut cum Hel-
montio loquar, seminalis, ex-
presso, ipsa floris futuri, quem
aut semper, aut plerumque se-
mina sequuntur, rudimenta, in
Calice, qui Pediculo jungitur
plerumque latentia, quæ deinde
sensim sensimque vel in summita-
te caulis, vel circa singulorum
foliorum exortus emergunt,
floccos spargunt, stylos for-
mant, staminaque hos ambien-
tia nectunt. Fluidum namque
aëreum, sive vitale principium,
sicut extensionis unica est vera-
que causa, ita continuo nisu summa
petit, & fixas quoque nonnun-
quam

quam particulas extollit; Cum vero omnes non perinde tenuous sint, leves, & excoctu faciles, tenerrimas duntaxat in altum eductas, copiosâ sui mixturâ in ejusmodi corpora tubulata, quæ interveniente suo succo è plurimis & exilissimis conflata videntur cylindris cogit, quæ nos Floris nomine vocamus.

Ipsi hi flosculi vel nudi petiolo sunt anexi, ut in Tulipâ, Calthâ palustri; vel membranâ quâdam, è corticosâ Caulis substantiâ proveniente herbaceâ dentata plerumque, seu angulari, quam Calicem dicimus, cincti, emanare solent. In tali itaque theca conclusus Flos, Petala, Stylos, & Stamina fabricat. Stylus è floris centro affurgens, in sui cavitate seminis inchoamen-
ta

fovens , â staminibus circum-
 volvitur, quæ juxta *Malpighium*,
Virum, cujus solum Nomen omnia
superat Encomia , ab intimiori
 pediculi substantiâ percolatur;
 quia in Cucurbitæ e.g. floribus
 fibrosum & è plurimis fistulis
 contextum corpus globulorum
 capsulæ substernitur , cujus o-
 mnium staminum conflucens
 materia in globulos percolatur,
 talia in Lilio, Rosisq; , luteo co-
 lore nasum tingentia conspici-
 untur, globorum, quasi atomo-
 rum congerie turgentia. Flos
 ipse Monopetalos sive sit, Di,
 Tre , vel Tetrapetalos petala
 habet modo plana , in tenellas
 quasi laminulas expansa, ut Tra-
 gopogi, Scorzonæræ petala flo-
 ris marginalia ; vel in tubuli
 ro-

rotundi, cavi, five fistulæ, (nunc
 majoris , sicut in Convolvulis,
 Campanulis, nunc minoris, ut
 in Umbellatis & staminosis tu-
 bis) formam inflexi ; five sint,
 more plerumque solito, integri,
 & recti hi tubuli ; five tortuosi,
 ut in Phaseolo Indico, Cochleato
 à flore dicto ; five per margines
 crenati, ut Liliū Convallium ;
 aut altius incisi, ut in Valeriana ;
 aut angulares cum Borraginis
 & Mirabilis Peruvianæ flore ;
 aut papilionem referant ; aut
 labium ; galeam ; vel nescio quid ?
 hæ namque omnes tubum in
 initio formant, qui in progressu
 disseccatur, modo in quinque la-
 cinias, Cerinthes exemplo, mo-
 dō in quatuor Stellatarum in-
 morem, nunc in æquales, nunc

in

inæquales, nunc in planè irregulares. Tali & tam multiplicitoris splendore incedit Plantæ Juventas, ut non sine causa Romani Spem designaturi, floribus lætæ mesfis certitudinem adumbrantibus Deam, ipsam expresserint, ipsiusq; manus calathis florum abundantiam onustis ornaverint, an oneraverint.

Ipsa nostra hunc spei fructum fertilitate sua triplicat, an multiplicat, conceptam interea spem in eo fallit, quod milles omnem superet expectationem. Scilicet hoc ipsi in more positum est, ut plures eructet caules, quorum descriptiones modo dedimus, facie tamen externâ nonnunquam inter se differentes, cum

cum alius sterilis, folis stipatus
 foliis, alius floribus & seminibus
 fertilis deprehendatur. Pro-
 deunt namque ex ejusdem radi-
 cis tuberculo alio peculiare
 profolius, peculiare pro flo-
 ribus scapi, in ima sui par-
 te nudi, & foliaceis tantum-
 modo squamis, scapum stri-
 ctissime amplectentibus, obte-
 ctis, postmodum in crassum, ro-
 tundo-oblongum, squamma-
 tum, rufescentem conum, ex
 multis obtusis foliolis imbri-
 cum modo conjunctis fastigia-
 tum, ex quibus squammarum
 amplexibus intra commissuras
 delitescente tenaci quodam &
 viscoso humore excluditur Flos
 oblongus Cannæ Indicæ flori-
 bus minor, Pentapetalos, ita, ut
 pe-

petalum superius oblongum, pellucidum, galeæ ad instar, sursum erigatur, duo interim inferiora regularia, sibiqve invicem labii ad indolem protensa conspiciantur, inter medium verò sinuatum, intortum, & ad margines fimbriatum ex angustis initiis in rotundiorem amplitudinem se diffundit, cui ligulæ instar albidum quoddam, reliquis angustius, crassius tamen simul & robustius petalum in recurvum parvum mucronem inflexum incumbit.

Verum quicquid in hoc mundi cernitur theatro, vago vertitur pede, & postquam ad summa rerum vastigia enixum est, casu longè graviori è sublimitate collium ruit præceps : Flos ipse, su-

superbissimus hujus horæ ho-
 spes, decidit in alterâ, & qui mo-
 do ipsius fuerat sustentaculum,
 Calicē, per conjunctionis amo-
 rem secū vel deprimat: Lugent
 ea propter Ranunculi, Siliquo-
 sa Lyfimachia, aliæq; ; vel fidum
 hunc sui cognatum proprio ex-
 cidio præmittit, & in Papavere
 detrudit. Mitius verò Zedoariæ
 nostræ Flores exercent jus,
 quippe qui foli, ut seminibus
 spatium largiantur amplius lo-
 co cedunt, squammataque fo-
 liola pro seminum operculis re-
 linquunt; Qua adhuc Benignio-
 res Bistortæ Perficariæ &c. exi-
 stunt flores, qui sequenti prospici-
 entes semini, pro vasculo for-
 mando, ceu quædam pristina
 suæ dignitatis relinquunt vesti-
 gia.

In

In ipsis his autem florum rui-
 nis, nunc tandem spes & Ex-
 pectatio expleri videtur; messis
 enim adest, areasque hortula-
 nus lætatur repletas. Nostris
 quidem non absconditum adeo
 est oculis, quod nonnullæ plan-
 tæ absque feminis prole flores
 demiserint, luserintq; cultorem;
 nam & Mares propterea dicun-
 tur; exinde tamen interitus fa-
 milia nondum imminet, cum
 nec omnes sumus mares adeo
 steriles, hujusque sorores, ceu
 fœminæ esse solent, eo industri-
 ores in amplicandâ familiâ se
 non raro exhibent. Ut pluri-
 mum certè constanti naturæ
 ordine singulos flores singula
 sequuntur semina, modo nuda,
 modo capsulâ sui generis cincta,
 vel solitaria, h. e. ut unum tan-

C

tum

In

tū exciso flore sequatur semen,
 ut in Dentillaria Rondeletii; vel
 bina, id quod in Stellatis & Um-
 bellatis accidit; vel quaterna,
 quod Verticillatis & Asperifoli-
 is solene est; vel plura numeri in-
 certi, ut in Gymnopolyspermis,
 Talia porro procedunt vel soli-
 da, vel Pulpâ, Pappo aut Lanugi-
 ne involuta, variâ dispositione
 notanda: quatenus nimirum a-
 lia semina imbricatim sibi invi-
 cem incumbunt, cujus rei ex-
 emplum fit Clematidis Jesmini
 olio hederaceæ filiqua: Hort:
 Lugd: Batav: vel circulum, aut
 trigonum efformant cum Ul-
 maria, aut Plantagine aquatica;
 vel in caseoli formam, ut Mal-
 væ semina, vel in spicas sunt
 collecta, ut in Fumaria. Pol-
 linem referunt semina, Ophio-
 claf.

glossi. Pulveres alcoholizantur Doriferæ. Cochleæ aut Limaci similia sunt Kali. Figuram triquetram habent Bistortæ majoris semina. Renem figurâ æmulatur Crottolariaæ semen. Apicem effingunt acutiorem Gerania, in quorum speciebus unicum illud, Annum Batrachioides minus Bohemicum, semina fovet nigra, & Latifolium aculongissima C.B.P. in quatuor loculis semina profert bina, in quinto vero unicum saltem, reliqua magnitudine superans

Sed abrumpo præter necessitatem longius deductum filum, ne justam reprehensionem præbeam occasionem. Nobis florum deliciis marcore confectis constanti lege succedunt vascula parva trigona ferè, quæ intotidem

tidem, hoc est terna loculamen-
ta, tanquam capsulas divisa, in
quibus reperiuntur semina ro-
tunda, fusca, à Cannæ Indicæ
seminibus, vix, nisi magnitudine
abeuntia. Quorum quidem ma-
tunitatem vix in nostris regioni-
bus sibi quis promittere potest,
nisi qui accuratiori culturâ
plantam tractaverit.

*Scilicet omnis labor est impenden-
dus, & omnes*

*Cogende in sulcum, ac multa
mercede domanda.*

Ex dictis vero jam colligimus,
nostram hanc neque ad Cyperi
neque ad Arundinum propriè
pertinere profapiam. Cyper-
us etenim folia habet gramine-
a, Flores sui generis, Stamineos
dictos, in certis pañiculis dispo-
fitos

fitos, quos semina sequuntur tri-
 quetra ex caule trigono: Ab A-
 rundine verò vel ipsum Zedoa-
 riæ nostræ coniforme caput, flo-
 res excludens triplo minores,
 distingvere potest. Accuratissi-
 fimi proinde Botanici Clar: Her-
 manni manu ductus, assero, Ze-
 doariam, cum Gingibere, Cur-
 cuma, Galanga, qvin & Carda-
 momo, & fortè adhuc aliis, pe-
 culiarem constituisse familiam,
Tricapsularem Coniferam radice
tuberosa fortè dicendam; sive si ad
flores prius respicias Pentape-
lam Coniferam Tricapsularẽ, quæ
 in quo ab aliis recedat unicuiq;
 experientia, si comitem industri-
 am assequatur, docere potest.

Cujus Methodi Botanicae dum
 mentionem facio, quoddam mi-
 hi occurrit dubium, ad quod ex-
 ponendum Tua V. C. me lacefit

Humanitas. Scilicet Canon inter eos ventilatur, qui à seminibus principaliores notas desumunt, quod omnes plantæ eandem fructificationem habentes easdem quoque virtutes, quoad magis vel minus saltem differentes, possideant, qui utrum difficultatis, an levaminis quid tyroni creat, vix video. Experientia enim primò contrarius apparet, dum benè multæ plantæ genere Botanico convenientes differunt effectibus. Bellis & Absynthium eandem habent fructificationem, & Corymbiferis annumerantur, quis verò earundem virtutum eas esse dixerit. Centaureum minus Scrophularia, Hyosciamus, Veronica, &c. Bicapsulares sunt, cum tamen Veronica ob vires Traumat-

mati-

maticas in sale divretico, & non
nihil astringente Terra con-
tentas; Scrophularia & Hyosci-
amus ob mucaginosas Emolli-
entes & dolores sedantes; Cen-
taurium minus verò propter
Stomachicas salinas fixas, mag-
nis, diversis tamen, sint in laudi-
bus. Malva & Ranunculus
Gymnopolyspermæ dicuntur,
sed illi leniens viscosa in est vir-
tus, huic verò Causticum & cor-
rosivum virus. Cardui, Cina-
ræ, Cyani sunt Capitatæ, in il-
la autem est sal fixum copiosum
in altera, multa gelatina nutri-
ens, intertia, nil nisi astringens
quædam terra. Hypericum &
Nasturtium Judicum vulgò dic-
tum sunt sorores Boranicæ, aë-
acre volatile sal Nasturtii cum
ballamicis oleosis Hyperici par-

C 4   tibus

on
ni-
fu-
n-
e-
ad
n-
fi-
o-
n-
p-
tæ
es
&
nt
e-
e-
e-
o
ni-
m
v-
ti-

tibus nullam omino habet affi-
 nitatem: sic Scylla & Liliū;
 Anthora & Napellus, Liliū
 Convallium & Arum, genere
 convenientes plantæ, quantum
 non differunt inter se virtutibus?
 Porro plantæ quæ easdem pos-
 sident vires, planè diversam ta-
 men agnoscunt fructificatio-
 nem. Parietaria inter Monos-
 permas flore apetalò seu stami-
 noso refertur, Mercurialis inter
 staminosas Dispermas, Malva
 inter Gymnopolyspermas, Ver-
 bascum inter Bicapsulreas, om-
 nes tamen Emollientem Anody-
 nam vim habent. Vincetoxi-
 cum & Carlinam, duplicis fru-
 ctificationis, sed unarū virium,
 plantas esse novimus. Absyn-
 thium & Centaurium minus,
 ista stomachi solatia, ex Bicapsu-
 larium

larium & Corymbiferarum genere sunt petita. Sic Contrajerva & Scorzonera, Bezoardicae notissimae platae, fructificatione discrepant, & innumerae aliae. Tertium mox enascitur dubium ex sequela canonis non nihil dubia: Subjectum enim ab humanis ingenis originem numerat, quae ut Labyrinthis Botanicis studii succurrerent laboribus, appetitumque in omnibus penes dejectum restaurarent, ordinem excogitaverunt, ad cuius nutum reponerent plantas, sub genera quaedam tam Summa, quam Subalterna, desumpta occasione modo a Foliis, modo a Floribus, eorumque perianthis, modo a Seminibus, Conceptaculis, eorumque diversitate aut cognatione, adeoque aliud genus Alpe-

rifoliarum, aliud Papiionace-
 arum, aliud Gymnosperma-
 rum, Capsularum, siliquosa-
 rum &c: constituerunt: Prædi-
 catum verò non aliunde plantis
 impositū, sed à natura insitum,
 quatenus vel amaritie stoma-
 cho se commendant, vel aroma-
 tics oleolis partibus nervis sunt
 amcæ, vel terrâ suâ partes ad-
 stringant læsas, aquâ turgidæ
 salia sylvestria diluant &c: pro-
 certo habetur. Hæc singularis
 Tuus, Parrone Illustris, extorsit
 Genius, qui sicut ad exponen-
 da ea dedit st mulos, ita &
 exposita, licet vel maxime sint
 sterilia, Benignitas eadem Tua
 tuebitur.

Transe utem ad alia, nimi-
 rum, ad Florum seminumque
 Zedoariæ utum, Sed neque Flo-
 res

res neque Semina, nisi propter
 fragrantiam illam Camphorace-
 am, à delicatis appetuntur; Mu-
 cilago nihilominus in illis in-
 terstitiis & squamosis florum
 commissuris delitescens, suâ se
 comendat nobilitate salis miti-
 ficati, h. e. Salis oleosarum sub-
 tegmine involuti, sensibus nostris
 objicit saporem, qui pro Cam-
 phoraceâ naturâ potius detend-
 dendâ, quam denegandâ apta
 nata videtur. Gratâ namque &
 aromaticâ sua aere debilita-
 to succurrit ventriculo, utero
 languenti, & intestinis, à flarû
 tyrannide quasi dilaceratis, mi-
 rificè medetur ubi data ejus est
 copia. Nobis tamen adeò feli-
 ces esse vix contiget unquam,
 nisi ad Indos nostrahat Farû, ut
 eundem celebrare squamosi ca-

C 6

picis

pitis nectarem qveamus. Neque enim planta tot nobis constituet sylvas, neque sol adeo concentratos nobis concedet radios, ut defluentem à superis rorem, aut exsudantem è florum squameis coronis laticem, in tanta colligere qveamus copia, quæ pro miseris, principe tali parte laborantibus, restituendis, sufficere possit. Quantum quæso gauderent ù, qui arte parata medicamenta non sine nausea abhorrent? Quantum ipsi miseri pharmacopæorum rationibus territi, nectare ejusmodi sponte sua protruso labia imbuerent, afflictis partibus Machaones existentes!

Se-

Sectio IV.

SENIUM

in

Recensione Radicis

exponit.

Transitio. Plantæ perennes & annuæ. Radicis descriptio. Synonymiæ evolutio. Differentiarum recensio cum epicrifi. Cyperus longa & rotunda non unus arboris Radix. Preparata enumerantur.

A St, quam præcipiti labuntur tempora cursu! Tacito etenim pede prorepit non intellecta senectus, tristeque illud & inopinum incedit tempus, in
quò

quò omnibus calcanda est via
 letti; Hinc & hominibus, & o-
 mnibus animaribus, una manet
 mors, & agri devastantur, mon-
 tes discolori veste exuuntur,
 superbis incolis depopulantur
 horti, & in opulentiaë ruderibus
 squalentes abundant miseriaë.
 Caulis ramosa abscinduntur
 brachia, caput elatius derrun-
 catur, funesto incedit habitu
 pulchritudo, & deformitatis cor-
 tice vix visum lædere nequit.
 Turgidaë modo Zedoariaë cap-
 sulæ, mox sibi sunt dissimiles, ve-
 nustissimus caulis foliaceum de-
 ponit habitum, fibræ, nervi,
 utriculi ita consumpta sunt, ut ru-
 inæ rudera in ipsis ruinis in ve-
 nire vix queas, adeoque planta
 in ipsa jam desideratur plantâ!
 Morti itaque & plantæ peræque
 par;

partim ex moventis principii vitalis imbecillitate, partim ex texture raritate & crassitudine succumount, vix aliquot mensium decus hortorum existentes: Alia tamē opposito intestinæ virtutis robore, (quod vel solido, ut in Aloë & Oleandro &c, vel fluido intestino, quale in Lauro, Myrtho, Aurantis &c; est, sive utrique adscribendum,) aliquot annos incolumes perdurant, quatenus scilicet reniti aëris violentiæ, seq; tutari proprio Marte possunt. In perennibus enim sanè fluidi, ceu principii vitalis major, & contra externas aëris injurias tutior notatur renius, qui in in annuis minor, & ab aëre facile superabilis. Hinc concidentibus plantarum partibus spiritum elasticum in semina

cau-

tanquam pelliculam colligunt, qui postmodum cellulas, tubulosque ejus intra membranæ exterioris confinia lentè perambulat, & ab omni corruptione tuetur: Mox cessante hyeme ejusd. membranas laxat, ut veris & atmosphæræ mollitie accedente, partes membranarum protrudantur, herbaque terminum extensionis assequatur fluidi solidique proportioni adæquatum. Atq; sic & nostra

Ut Phoenix moriens primos revirescit ad annos

In mediis flammis post plurima lustra renascens,

Atque novum veteri surgit de corpore corpus.

deposito senii marcore, repullulat vetus eadem & nova, dum non tantum redditâ quasi juven-

juventute ex semine vel radice
revirescit, lacertos movet, &
mortē in ipsa morte vicisse, su-
is semper præsentissimis viribus
vitam adhuc in columem se de-
gere comprobat & tueur.

Prælongam verò agnoscit ip-
sa Rad x figuram, brachii non
nunquam adimplentem crassi-
tudinem, superficiem verò con-
tinet in æqvalem, tuberosam, h. e.
ex multis tuberibus minoribus,
ceu Apophy sibus totidem, per
genicula junctis compactam;
coloris est cinerei, substantiæ
carnosæ, succulentæ, quæ, car-
sioribus filamentis fulta, paucis
capillaribus fibris cingitur. Ex
quibus jam liqvet, quam firmo
stet talo confusissima ista Nomi-
num atque Differentiarum tur-
ba, ad quam expediendam noli
pro-

prohibere *Patrone Optime Ma-*
xime, si ego nunc transeam
 Scilicet, *Vir Maxime*, sunt, quæ
 verum Avicennæ Geidwar
 cum *Garzia in hist: Simpl: c. 42.*
 esse contendunt. Alii contra, A-
 vicennæ insistentes vestigiis,
 hanc plantam *Napellum Moysis*
appellant, l. II. c. 500. p. 741. Ze-
doariam, ait, unâ cum *Napello*
 crescere atque ejusdem vicinia
 virus hujus malitiam retundi, es-
 se Theriacam viperæ prætereâ,
 omniumque venenorum. Hinc
Dodoneus hist: stirp: pempt:
3 l. 6. c. 14. non modò *Moysis*
Napellum, sed & verum Avicen-
 næ *Zedoariam* esse contendit.
 Hæc verò eadem est planta quæ
Tabernæmontano tertiam *An-*
thoræ constituit speciem, quam
 modò dictus Autor pro legitimâ
 AVI-

Avicennæ & Serapionis Zedoaria venum exponit; sunt tandem qui Zarnabo, qui Zerumbeth Arabum, qui alio quoque nomine indigitant plantam. Satis vero evidenter liquet, quod nihil minus, quam Zarnabo veterum sit, quæ. Matthiolo in Dioscor: l. 2. c. 154. p. 284. Bauhino & Lugdunensibus testibus, arbor est procera, foliis salicis longissimis, colore viridi in luteum langvescente, ramorumque cortice citreum suavissimum odorem spirante, & *Sassaff Syrorum Rauwolfii* fortè constituit. Sed nequè ex Anthoræ erit Familiâ, quæ levibus sicut accidentibus à Napello differt, ita nullam planè convenientiam cum Zedoariâ habet, cum illa sit juxta Botanicos Clariss: unicapsu-

capsularis polysperma, filiqvis,
 post singulos flores cucullatis,
 corniculatis, oblongis, summa
 parte hianribus, foliis intenuia
 sectis segmenta: hæc verò tri-
 capsularis planta, flores è pecu-
 liari coniformi capite protrudat.
 & nunquam in Napellorum vi-
 ciniâ sponte luxuriet. Garz:
 p. 170. c. 43. Clus: l. 1. c. 43. p.
 213. perciocche il Napello non
 fitrova in qvesta bande, non es-
 fendoci selve atte à fare il Napel-
 lo, & paulò post: Jo non ho an-
 cora trovato alcuno avengo che
 vi habbia gran diligenza usata,
 che habbia veduta qvesta radice
 nascere appresso al Napello.
 Andreas Chioccius in Museo
 Calceolarii Veronensis l. 5. p. 487.
 Cum prætereà notissimum sit
 Anthoram in Garganomonte
 Zedo-

Zedoariamqvè in Indiâ prove-
nire. Quid itaqvè restat? quid?
ut Zedoariam idem cum Ze-
rumbeth Arabum, si autoribus
fides habenda, esse pronunciem.
Clusius l. 1. c. 42. p. 213. Zedo-
ariam non Geidwar, sed potius
Zerumbeth esse, asserit. Et
Dodoneus Hist: stirp: Pempt: 3.
l. 4. c. 12. Dicit: Officinæ lon-
gè aliam & ac Anthorâ differe-
tem exponunt Zedoariam, quæ
non absque ratione Zerumbeth
esse putatur. conf: Patr: Penam
& Lobel in Advers: p. 1570. Ges-
ner, hist: plant: 169. Herbar:
di Durante Castore p. 488. Quæ
quidem leviter terigisse satius
esse, modo Tua id opprobet Be-
nevolentia, mihi induxi.

Differentias quod attinet,
quatuor quantum novi Aucto-
res

res recensent, quarum prima
est,

Zedoaria longa ad Costum Syriacum Dioseoridis accedens. Casp: Bauhin: Pin: Clusio in Coroll: ad Dodon: Gall. Idiom: XXXVIII. fol. 580. dicit: Zedoaria officinarum.

Ipsa verò planta non nisi quoad radicem, non secus ac reliquæ species, descripta invenitur, ap. Clariss: Rajum Tom: Il. c. 23. p. 1340. Radix longitudine sextantali, trientali aut quadrantali, digiti crassitudine, quæ utrinq; in obtusum mucronem desinit, foris candida, intus ex cinereo in colorem fuscū vergente, cujus substantia solida, densa, pingvis & ponderosa, gustu & odore tenui subama-

ro,

ro, mediocriter acri, cum gra-
vi quadam, & valde aroma-
ticâ svavitare, dum tunditur &
manducatur, minimâ portione
halitum commendante, & ca-
put penetrante. Nascitur in
Calicut & Malabarica.

*II. Zedoaria rotunda Bauhi-
norum,*

Substantiâ pondere, soliditate,
colore, sapore, odore longæ
Zedoariæ similis, solâ figurâ
differt, quæ globosa superficie
in æquali, ac præcisarum fibra-
rum vestigiis tuberosa, Ari bul-
bo similis, nonnunquam in bre-
vem mucronem desinens, qui
terræ hærens germen fundere
solet.

*III. Zedoaria radice tuberosa
foris nigricans Casp: Bau-
hin: Zerumbeth Serapionis
Cass*

Clusius in Notis ad Garziam. Herbar: Lugdun: Tom. II. l. 18. c. 43. p. 1821

Rotundum hoc genus instar Aristolochiæ rotundæ foris nigricans, intus albicans, gustu usualis Zedoariæ apud quosdam aromaticos Antwerpiæ in veniri scribit Clusius, Bloek Zeduar ipsis dictum. Lobelius vero cum vulgari conjungit.

Nullus verò dubito, quin in Clarissimi Bauhini, Rajiq; eam sententiam, aserendo hastres species, unius ejusdemque radicis partes esse diversas. Ipsam enim recentem radicem sepius apud Celeberrimum Hermannum, *cujus in me collocata studia exprimeret vix queo, nisi ad illius exemplum, qui Pelion & Ossam, exiguo insculpserat lapillo, Lugduni*

da Cyperi radix, cū hæc ex odorato Cypero colligatur, illa verò ad Cyperum Orientalem majorem pertineat.

IV. Zedoaria Geidwar Avicennæ. C.B.P. Zedoaria vera Garziæ, Cesalpino l. x.c. 4. pag. 427.

Magnitudine glandis, & ejusdem ferè formæ, colore sublucido; at dicimus rectius, ait Ceberrimus Rajus, Anthoræ vel Asphodeli bulbo minori similem esse, foris cinericei, interiorius verò flavescens coloris, duram, solidam, gustu acrem. Garzias in Sina magno emi pretio, neque etiam facilè inveniri, nisi apud circumforaneos ait.

Pertinere hanc ad Zedoariæ familiam, ipsa vox Geidwar, ex quæ nostrum Bittwar/ innuit, non

non tamen esse illam officina-
lem, de qua nobis potissimum
sermo est, præter figuram, quæ
giandi similis, & transparentiam
coloris, docet experientia
Clusii de Exot. l. I. c. 42. p. 218.

Addo his quintam, quam
Hermannus Lugdunensis, &
Ruyschius Amstelodamensis
alunt, & Hermannus dicitur.

*Zedoaria Zeylanica Campho-
ram redolens. Incolis, &
in Ephemer. German. Ni-
colao Grimmo Harankaba.*

Cujus eque plantæ de-
scriptionem non tradam, partim
quod ea foret mutila, cum non-
nisi folia videre potuerim, quæ
se in orbem collegerant, spitha-
mum longiora, ex altera parte
viridia, ex altera verò circa
nervum per longitudinem fo-

D 2

lio-

liorum excurentem, ad duorum digitorum latitudinem ferè spadicæ, è quorum centro caulis assurgere cœperat: partim quod accuratissimus Hermannus ejus naturam in Museo Zeylanico sit traditurus, in quo concinnè tradendo desudat Auctor Celeberrimus.

Hæc sunt, quæ ex indultu Tuo, Gratiose Patrone, de obscuro satis Botanicorum circa hoc thema litigio proferre potui, minimè tamen eò redactus Tibi videbor vesaniæ, ut illas tot virorum lites composuisse mihi persuaserim, qui potuis lapsum graviolem, si quis fortè mihi acciderit, lubenter, ratione victus & experientia, agnoscere nullus erubescam. Quis enim quæso est, qui in his rerum tenebris

nebris non cœcutire velit? Qvis est, qui ex tam obscuris, mutilis, dubiis, & inter semet ipsos dissentientibus Majorum, Arabumq̄ve descriptionibus lucem aliquam in tenebroso constitutus angulo fœnerari queat?

Præparata, quæ ex nostrâ conficiuntur Zedoaria, sunt, vel in *forma sicca*, ut Pulvis præparatus, confectus inde Panis, Conditum, & torturâ ignis elicium inde Sal; Vel in *forma liquida* Succus, Spiritus, Tinctura & Essentia, Infusa, Olea; vel in *forma media*, ut Extractum, & inde paratæ Pillulæ, Boli, Syrupi, Eleosachara Morfuli, Cataplasmata, Linimenta, Balsama, & quocunq̄ve tandem nomine veniant. Quorum potio-rem dabimus re-

ensionem, ubi in brevi Idea virium Zedoarinarum tradituri sumus applicationem.

Nunc permitte porro, ut interiora lustrem & Zedoariae evolvam qualitates.

Sectio V.

De
Qualitatibus Zedoariae.

*Qualitates primae Galenicorum
non dentur. Non bene dicuntur
Primae. Thomae, Ferrelii,
Helmontii sententia. Quae
sint primae Qualitates rerum.
Humidum & Siccum, Calidum
& Frigidum ex Mechanicis
principiis deducitur, quae cum
Chy-*

Chymica explicatione nequaquam pugnat. Zedoaria Qualitates Primæ & Secundæ. Earumque per experimenta assertio.

SUSPECTUM quidem plerisque hodiè est Qualitatis vocabulum, ut tantum non stomachum moveant moderno tempore præteritorum seculorum scriptores, historias simplicium, viresque recensentes. Quippe veteribus in viribus simplicium delineandis, Galeno potissimum & Avicennæ, nil magis usitatum est, quam illa quatuor Qualitatum, ex Peripathetico Elementorum quaternione oriunda, nomina, eorumque absque omni fundamento graduationes multiplices, quibus non tantum

A. 4

vires

vires, sed & omnes operandi rationes dilucidare satagunt, iisque propterea Primarum seu Manifestarum qualitatatum titulos tribuunt, simplicibus autem non Actu sed Potentia inesse edifferunt. Re tamen paulò altius pensitata, dubii hæremus, utrum tales, in corporibus cujusvis generis qualitates, quas ipsis ordinariò affingimus, deprehendere liceat; an fortè per pluralitatem attributorum respectivorum seducti, eorum originem ad tot distinctas Entitates qualitatatum (haud benè) referamus, quippe quæ ex pluralitate vel diversitate occurentium saltim objectorum exteriorum oriri videntur. Sanè enim nec ignis calidus est, nec calor tantillum possidet, nisi
in

in quantum organa corporis nostri ita sunt fabricata, ut ratione celerrimi motûs, five dicas â materia subtili, five ab acidis ignis particulis, in iisdem excitati, illi calorem tribuimus: nec Mars ab eodem candefit, nisi in quantum hic, ab igneis istis particulis, in sui minimis motus, nostris sensoriis talem impressionem caloris notione insignitam facit. Suspecta proinde jam olim plurimis hæc in naturalibus philosophandi ratio fuit, ut insaniæ opus *Sennertus* esse dixerit, omnia ad qualitates manifestas reducere velle, & *Fernelius de abditis rerum causis lib. 2. c. 17.* neminem caloris in igne naturam & operandi modum clarius explicare, atque Magnetis ferri vim locomotivam.

Verba ejus sunt hæc: *si quæram unde ignis comburit, aut eas quas dixi vires accepit, non aliunde dicere possis, quam summo esse illum calore, & hanc esse illius naturam & proprietatem. Hoc enim certe responso doctè videberis satis fecisse: & tamen cum Magnetem dico ferrum attrahere, aut Pœoniam comitiam morbum profligare, ingenitâ sibi proprietate, non videor tibi Causam satis dilucidè exprimere!* Et paulò post concludit, non omnia fieri his qualitatibus, & si quæ ab illis fieri traduntur, sciri putes, nil esse, quod nesciatur, neque occultarum proprietatum, magis, quam Elementorum affectionibus nos in admirationem adduci oportere. Quæ tanè ingenua satis est contentio primas

quæ-

qualitates non cognosci clarius,
 quam occultas. Sed ponamus
 esse talia in corporibus, vox ta-
 men **PRIMARUM QUALI-**
TATUM minus congruè ipfis
 concessa videtur: Quippe quæ
 talem sub se includit qualitatem
 quæ absque ulla alia realiter
 corporibus inest, & ex qua
 deinceps aliæ qualitates sese
 posteriores producuntur. Fri-
 gidissima calx viva, affusâ a-
 quâ itidem frigidissimâ ova
 ad duritiem concoquit, quin &
 ferramenta ex candescere facit.
 Limatura chalybis aquâ trigidâ
 aspersâ, spiritus Nitri nitro fixo
 affusus incalescunt. Aqua for-
 tis, cui infusum est Sal Amonia-
 cum, si sulphur addas, efferve-
 scit &c. manifesto iudicio præ-
 extitisse aliquam qualitatem in

D 6

istis

Istis corporibus, calore tali priorem, qualis postmodum producebatur. Et proinde illud quoque cadit, quando dicunt, Potentia non Actu, corporibus eadem inexistere; si enim potentia illa activa apta nata esse debet, ad producendum aliquem effectum realem, necesse est, ut illa potentia etiam reale quid sit in corpore, alias ab absurdo Nonente aliquid oriretur.

Talia procul dubio cum animadvertent *D. Thomas* & sequaces, dicebant qualitatem esse, non eam per quam res diceretur qualis, (ac si rubedinem, albedinem, &c. definires, esse id, per quod res alba vel rubra dicatur, aut eruditionem & probitatem, id, propter quod homo probus vel eruditus audiat,) sed

modum & determinationem substantiæ, quam ut vagam & illimitatam vel adagendum vel ad patiendum, vel denique ad figuram, determinat qualitas, easq; ab aliis sejungit. Videatur *Duhamel. Tom. 2. Oper. Phil. lib. 1. Edocti forsè id à Fernelo lib. 2. de Abdit. Rer. Caus. cap. 17. omnes operationes à totâ corporum substantiâ oriri statuente.* A quo non adeo multum recedere videtur *Helmontius*, qui ex, *seminibus, & virtute rerum seminali* quaslibet concretorum derivat virtutes. Ut enim illi in rei substantia formam potissimum considerarunt, per materiæ modificationem operantem; Ita *Helmontius*, cum affectis, seminale principium mediante speciali texturâ materiæ,

ceū qvorumvis attributorum,
& qualitatum fundamento,
activum, respiciunt.

Ulterius verò si progredi, &
modernam mechanicam consu-
lere, atqve altius nonnihil men-
te revolvere liceat, sermonem,
esse de corpore naturali, adeo-
qve de Materia, cujus natura,
& essentia de essentia qvanti
participat, qvantum verò omne
sub aliquibus comprehenditur
terminis, & tunc figura audit,
juxta *Euclidem l. 1. Elem. def. 14.*
qvæ nonnisi mutata, corporum
constituit varietatem, non ab-
sonum fortè erit, si *Primas re-
rum Qualitates ipsissimas mine-
marum particularum, totum illud
corpus constituentium, figuras di-
cimus, secundum qvas sibi in vi-
cem variè commotas varias*
acti-

actiones edunt, & hinc pro sensuum diverfitate diversas producunt qualitates sensiles. Hæ namq; sunt illæ ipsæ Ideæ, seu Characteres, Divinæ omnipotentia, in primâ corporum creatione impressæ, quarum beneficio & adhuc fœcunda existunt rerum semina, quæ non tantum in corporum productione, sed & productorum operatione per multiplices permutationes ferè tantum mechanicas sese exerunt; Ac propterea ex figuræ suæ secundum minima magnitudine, sive ordine, exinde resultantium insensibilium partium texturâ, & hinc dependente variâ ad alia corpora habitu- dine & respectu, tam activo quam passivo, clarè magis magisq;

gisq; distinctè explicari omnes
istas operationes posse, auguror.

Ex illà autem minimorum
contextorum varietate in tantâ
specierum & Individuorum co-
piâ, tantum non infinitâ, ortæ
sunt difficultates ingeniis hu-
manis, ut, pro sublevando ab
infinito abhorrente intellectu
nostro, in explicandis corpo-
rum naturalium phœnomenis,
ad alia magis in sensus nostros
incurrentia principia concurre-
rint, & nunc ad Sal, Sulphur,
Mercurium, nunc ad sola Salia,
tanquam universaliora, Acidum
& Alkali confugere necesse ha-
buerint, quæ tamen, ut non pro
primis haberentur, sed post figu-
ræ motu modificatæ principia
ponerentur vellem. Idem enim
terè, quod in literarum, vocunq;
gene-

genesi, in rerum evenire solet
 compositione. Dum enim
 cuivis puncto non idem con-
 tingat terminus, neq; singulæ,
 quas habet terminus partes, pri-
 stina legant vestigia, sed novis
 semper succedant vestigiis, pla-
 nè antehac non pressis; aliter
 fieri non poterat, quàm ut tam
 diversæ inde emanarent litera-
 rum notiones. Quamvis vero
 magnitudine suâ sat evidens sit
 literarum numerus, earum ta-
 men omnium non nisi unicum
 erat Principium, seu Elemen-
 tum, Punctum scilicet, quod
 sicut accedente motu varios
 acquisivit terminos, ita variam
 induit faciem, literarum diver-
 sitatem designantem. Quem-
 admodum porrò Substantia,
 Essentia & Qualitas vocum à
 Syl-

Syllabis, Syllabarum, à literis, earumq̄ve dispositione, originem numerat, quæ licet pro diverso situ, syllabas, vocesq̄ve efformant, neq̄ve tamen, si vel omnium, quos vastum continet mundi spatium, librorum, conferres compositiones, Substantiam, Essentiam aut Qualitatem immutant: Ita corporum quoque Substantia, Essentia, & Qualitas à figuratis corpusculis, & horum diversitas ab ipsorum figuris, multiplici habitu incedentibus, multiplex & varia oritur, quæ textura, seu dispositio, & nexus cum vicinis mirari quidem potest, Essentiâ, quod durum dictu multis videbitur, illæsâ.

Cum itaque *Figuræ* prima rerum sint stammina, & *Figuratum*

tum

rum corporibus Proprium
 Quarti, quod dicitur, modi,
 constituat, quid obstat, quo
 minus suspicarer *Calidum*,
 & *Siccum*, *Frigidum* & *Hu-*
nidum (si admittamus) eate-
 nus dependere à figurâ, qua-
 tenus corpora talia aëris mo-
 tum vel adjuvare vel impedire
 valeant. Dum enim aër nimis
 commotus & attenuatus, cor-
 pus meum irruit, omnes hu-
 mores propellit, & à se invicem
 dispellit, organa tactus ita affi-
 cit, ut *Calorem* utiqve persenti-
 scam. Quatenus verò aër planè
 non commotus, & ab aliis poti-
 us particulis pressus, partes
 corporis mei comprimit, talem
 causatur effectum, quem dico
Frigidum. Sic spiritus Nitri
 dum Martem solvit, calorem
 inten.

intensissimum excitat & corpus relinquit mere Terreum Nitrosæ enim particulæ, quæ placido antea agebantur motu, poros Martis dum subiére, meatusque inibi pro intimioribus exspatiationibus invenêre, minima quævis Martis quæquam versus abripiendo, motum celeriores, & tantum non perturbationiores excitant, unde ita incalcescit vas, ut manus illud ferre reformident. Scobs chalybis in ipso per accensam candelam transitu ignescit, eò quòd figuræ scobis insensiles ita dispositæ erant, ut aërem circumjectum, idoneum pro exsolvendo menstruum, statim recipere valerent. Hystericæ vero mulieres de intenso sæpè capitis frigore

con-

conqveruntur, cum tamen externe tactu exploratum illud caleat, sed accidit, ut, membranis acido humore magis adhuc pressis, totum corpus subito velut frigore perhorrescat. Ex his verò duabus Qualitatibus posteriores duæ Humidum & Siccum resultant, ita, ut omnia quæ eminenter sunt Calida, siccant unà; sicut ea Humida se simul exhibeant, quæ Frigida dicuntur. Quatenus scilicet illa aërem admittendo humores dissipant magis, hæc verò, dum aëris influxum non nihil inhibent, humiditas particulas potius tuentur. Aliud enim certe est quando corpus substantialiter Humidum vel Siccum dicitur, quamvis & talia corpora non nisi intimior figurarum con-

conditio à se distinguit. Quatenus enim partes corporis minimæ ita sunt flexiles, ut, paucissimis ramulis ceu anfulis sese invicem comprehendentibus, aliorum corporum meatus sine scissione aut ruptione subeundo figuras vicini circumvolvendo amplectantur, Humidum dicimus; quatenus verò corporis minima ita in se invicem sunt complicata, ut, ætheris accessu liberiori orbata, velut secundum plana sibi invicem cohæreant, Sic cum evenit. Hinc est, quod substantialiter humida, exsiccant & calefaciant, ut Vinum, Spiritus vini: & substantialiter sicca refrigerent, ut Nitrata, & Salia Fixa, quòd durissimi lapides in liqvores abeunt, & humida quævis in pulverem

con

converti queant. Hinc si spi-
 ritus vini purissimus cum spi-
 ritu urinæ, qui longâ fermenta-
 tione præmissâ elicitur, unâ
 conjunguntur, statim in nivis
 speciem, Helmontio autore,
 concresecunt. Hinc est quod
 spiritus Nitri cum Nitro fixo
 deliquato in salpetræ reverti-
 tur. Sic spiritus salis cum albu-
 mine ovi concussus stabile lar-
 gitur corpus, & sola concussio
 lactis concedit Butyrum; sic &
 Argentum vivum in vase vitreo
 ritè conclusum, & in arena, con-
 tinuato igne satis vehementi
 per aliquod hebdomadas (sex
 vel septem fortè) collocatum,
 in pulverem rubrum, quem
 præcipitatum per se appella-
 mus, abit; quin & solius plum-
 bi fumo præcipitatur in pulve-
 rem

rem longè durum &c. Quid
 quid sit, credibile est, stare pos-
 se illas quatuor qualitates, si
 non in Primis, in Secundis ta-
 men certè vel Tertiis, socias
 sibi adjungentes Liquidas &
 Fluidas, quin & Viscidas alias-
 que, vocumque originem non
 à priori numerantes, sed inde
 potius unde tota Medicinæ
 Theoremata conflata sunt, atque
 creduntur. Hæc vero asseren-
 tes minime Chymicis rerum
 explicationibus lites movemus,
 Calidum ubi medicamentum
 est, illud, in quo principia illa
 Sulphur potissimum cum Sale
 Volatili prærogativam quan-
 dam habent; Frigidum verò,
 ubi nec Volatiles, nec Sulphu-
 reæ adsunt, aut parcius inhæ-
 rent, vel subjugatæ deprehen-
 dun-

duntur, adeoque illa pro aëris
 motu adjuvando, hæc pro inhi-
 bendo & deprimendo quasi
 aptissima sint corpora. Sic
 Humidum particulis Aqveo
 & Mucaginosi explicatur, & sic-
 cum Terreas prædominantes
 cum Sulphureis nonnihil per-
 mistas, agnoscit; qui potius
 omne dominium, omnesque iis
 tribuimus honores. Sed neque
 altius ire licet hac vice, neque
 adeo placet. Non enim aërea
 illa Physices mysteria, & cali-
 gantes Qualitatum aut Elemen-
 torum subtilitates, quæ tot me-
 lioris notæ hominibus tantum
 non cerebrum cardine emove-
 runt, mihi unquam Piam ma-
 trem læserunt aut tangere po-
 terunt. Qua propter ad ipsius
 potius Zedoariæ nostræ Qua-

E

litas

litates accessum paramus.

Ipfas Zedoariæ qualitates quod attinet, sat manifestè deprehendimus, consistere eas in tenuibus, acutis, non nihil ramosis, teretibus particulis, quæ propriarum crassarum pressurâ ita in se invicem complicata videntur, ut non nisi æthereo accedente menstruo sese exserere valeant. Et propterea inter calefacientia & sicca referebatur olim. Tales scilicet pro recipiendo aëre ita adaptatæ sunt, ut fluidum hoc Atmosphæricum, in humores, sylvestribus particulis densos, aërum, hisce, ceu armis, uti, & à se dispellere queat.

Deindè admotâ ad narium cavitates radice, salino sulphurâscua mediante aëre deprehen-

hendimus effluvia, nerveas superioris membranæ fibrillas, & in eisdem habitantes spiritus varia titillatione commoventia, qui eundem per continuam illorum seriem ad cerebrum, ut ibidem à mente percipiatur, derivant motum, penetrantem, peculiarem, & camphoraceam redolentem profapiam, non secus ac Cardamomi, Cinamomi, ipsiusque camphoriferæ arboris radices excitant. Dentibus vero comminuta, salivaque, tenui, spirituofo tamen nostro fluido, omnes solvente particulas, irrorata radice portio, papillas lingvæ nerveas ex intimiori membranæ substantia emergentes, seqve in tenues poros exteriori membranæ proprios insinuantes, ita ferit & vellicat,

E 3

licat,

licat, ut faucium lingvæqve
 fibræ pungi, rodi, & tantum
 non exuriantur; quâ tristi
 & acerbâ nervorum vellicatio-
 ne spiritus per totum systema
 nostrum diffusi, similem mo-
 tum ad sensorium commune
 deferunt, mentiqve de acris
 aromaticis amaricantibus per-
 cipiendis particulis suspensionem
 porrigunt: Quod dum fit, grata
 quædam supervenit titillatio,
 quâ nervi refocillantur, motus
 blandior spiritibus obrepit, &
 vellicationes à salinis angulari-
 bus aciculis inflictæ, quædam
 particularum rotundiorû blan-
 dâ suavitate obliniuntur, ut, re-
 cepta hæc suavi motus modifi-
 catione, Ideam aromaticæ oleo-
 sæ blandæ volatilis substantiæ
 mens sibi adjudicet.

Idque
 ipsum

ipsum est, quod quotidiana
 comprobant experimenta, quo-
 rum quidem farraginem nostra
 in tractando igne suppeditare
 nobis posset sedulitas, modo su-
 perfluam non timeremus obje-
 ctionem, acerbaque, artis, non
 naturæ esse producta, quæ pa-
 ramus experimenta, judicia.
 Simplificissima namque veritas
 quasvis Vulcani imaginarias
 etiam illudit violentias, & pri-
 mo statim intuitu causarum pa-
 trona existit. Quid verò sim-
 plicius, quam crassam radicem
 mortarii adminiculo redigere
 in Alcohol, sed & hic comminu-
 tus pulvis, libertati suæ per ali-
 quod tempus relictus, de vola-
 tilitate secessã loqui potest,
 dum sic comesta tantum sali-
 næ acredinis nerveis lingvæ

nostræ papillis objiciet, quan-
 tum Dea Flora virginitatis suæ
 proferre potest specimina. Qvic-
 quid sit amaras, cum blanditiæ
 quâdam mucaginosâ satisq; ob-
 tusâ adhuc gloriabitur reliqui-
 as, quas eâdem felicitate aqua
 simplex sui juris in tepido aëre
 facere potest, ut non nisi terre-
 um magma judicare queas;
 quod paulò longius si leni igne
 coqvas superficiei liquoris aut
 vasorum lateribus commu-
 nicare solet mucagino-
 so oleosas.

Seçtio VI.

VIRIUM

Zedoariæ brevem suppe-
 ditat Ideam.

Vires

Vires sunt Stomachicae, & quaenam? Aperientes & quaenam? lexipharmaca, quare? Genuinum Camphorae Oleum ex Radice Cinamomi, Zedoariae, Cardamomi elicetur, non omnis ex arbore Camphori ferâ. Camphorae in Malignis praestantia. Usus in Febris Intermittentibus, Anorexia, Catharris Vermibus ejiciendis. Preparatio genuina. Extractum & Essentia Febrifuga. Succus expressus. Noduli, Morsuli &c. Porro Flatus discutit, Cachexiam sanat, Nervorum & Uteri affectus tollit. Spiritus destillatus. Tinct. Cachectica Essentia Carminativa. Essentia Nervina, Antepileptica. Pillula Cachectica. Linimentum Nervinum. Tandem eti-

am Malignitati resistit & in
 Continuis Febris prodest. In
 Impotentia, Senio, Melancho-
 lia, conducit. Panis ex Zedo-
 aria conficitur in India. Con-
 trajervæ polychrestæ vis Alexi-
 pharmaca probatur & rejicitur.
 Aceta. Tinct. Bezoardica. Mi-
 stura simplex. Aquæ Magneni-
 mitatis, & variæ Compositio-
 nes quas Zedoaria ingreditur.
 Ambra Minerale esse conjici-
 tur. Conclusio operis.

Sed seponamus jam cogita-
 tiones priores, ut usum, ex-
 perientiâ confirmatum, tan-
 quam posteriores, in brevi Idea
 adducere locum habeamus.
 Triplex autem potissimum Ze-
 doariæ debetur usus, quorum
 prior propter fixas amaras po-
 tissi-

tissimū partes inter STOMACHI-
 COS ponitur; alter ex *Volatiliū*
 particularum acredine APERI-
 ENS dicitur; tertius ex decenti
 particularum harum cum *Mu-*
caginosis seu *oleosis* mixtura
 emergit ALEXIPHARMACUS. Vix
 enim præter ad hos tres fines
 constituit medelam.

Primò itaqve, si permiseris
 P. O. M. STOMACHICUM dicam
 aroma nostrum, idqve ex ama-
 ris potissimum seu fixis conji-
 cio particulis. Amarorum
 enim corporum particulae cum
 minus sint flexiles, furcatisqve
 quasi consitæ aculeis, membra
 nam sensorii non adeò altè, sed
 superficatenus saltem afficiunt,
 & nonnihil adstrictionis post
 se relinqvunt, hinc nunquam
 alembicum ascendere, gratoq;
 E 5 pli-

plicis ventriculi amarore A.
quam vel Spiritum maritare,
possunt, sed in fundo potius
remanent, & vires suas Extra-
cto, Essentiis, & Salibus confici-
endis largiuntur.

APERIENS in altera classe di-
citur, quatenus, ut omnia cor-
pora sale ejusmodi acri volatili
turgida, particulas habet tere-
tes, angulares, flexilioribus præ-
ditas aculeis, & non nihil ra-
mosas, lateribus fibrarum ad-
hærentes, Gas heterogeneum
attenuandi, acidumque (nerveas
premens fibrillas, aut acutis
suis cuspidibus in basin coni-
formem desinentibus, ut quovis
modo applicatæ membranulis,
dum ampliores quam alia cor-
pora causantur fibrarum inci-
suras, comprimens, eosdem
quasi

quasi constringat,) discuti-
endi & alterandi, aptissimis,
constat; gratâqve suâ volatili-
tate, & Spiritus & Aqvas, &
olea, & salia largitur, magnæ
utilitatis, ubi necessitas requi-
rit, medicamenta.

Tertiò tandem SPIRITUM
nostrum animale in reg a via
errantem, fluidum nostrum
universale disturbantem, & cra-
sin ejus tantum non evertentem
aut plane officia sua negligen-
tem, torpore exuit, ad rectam
viam reducit, &, ut spartam,
quam nactus est ornet, additis
quasi calcaribus, admonet.
Propterea putredini humorum
resistit, ne stagnans liquor ca-
piat vitium, neve vappescat.
balsamicâ oleosâ sui portione
spiritûs turbatiorem motum

inviscando quafi, impedit, ne re-
 solvatur nimis sanguinea massa
 neve nervi adeo ægre affician-
 tur, partes nutriendæ absuman-
 tur, & secretoria organa impe-
 tuosiori humore obruantur, ut
 verbo rem complectar: omni-
 bus aliis pretioso titulo splen-
 didis Bezoardicis, Antimonia-
 tis, quin & Nervinis, palmam
 præripiendo, tanquam Poly-
 chrestum ALEXIPHARMACUM
 in summa etiam malignitate
 sese exhibet. Id quod minimè
 mirum videbitur iis, qui & mu-
 caginis, resolutos humores, tur-
 batam spirituum & afflictam
 Nervorum œconomiam, resti-
 tuentis, & Camphoræ quoque
 magni istius Nervosarum par-
 tium solatii, quantitatem in sinu
 suo gerere Zedoariam norunt,
 ut

ut multi sint in ea sententia, quod non tantum oleum nostrum Camphoræ, quod scilicet India nobis suppeditat, sed ipsa quoque Camphora non nisi ex Cinamomi, Zedoariæ Cardamomiqve eruatur radicibus. Facile verò largimur, quod fortè magnam satis talis generis Camphoræ quantitatem nobis transmittant, vix tamen, & ne vix quidem, crediderim, eam omnem absolvere copiam, qui potius ex Magni Nominis Hermannii relatione, & *Ephem. Germ. Observationibus Dec. II. Ann. I. p. 371. Ann. IV. pag. 9.* Id edidici, Camphoram nostram, arboris Sumatrensis Camphoriferæ, qualis & Lugduni Batavorum & Amstelodami colitur, laminulas tenuissimas blando

Sale Votatili & oleoso non nullo
 mucagine turgidas, ex interio-
 ribus ligni (quod enim in maris
 alveo ejus nativitatem quærit
 Averroes, nihil ad nos) foveis
 collectas, & ad nos transmissas
 esse. Hoc interim certum est,
 genuinum Camphoræ oleum,
 quod & in Belgio, & apud nos
 prostat, sicut est rarissimum,
 ita omne ferè ex Cardamomi,
 Zedoariæ & Cinamomi radici-
 bus vi ignis elicetur apud istas
 gentes, quarum inter commis-
 suras, candidas pellucidas à na-
 tura elaboratas tales laminulas
 delituisse ipsi novimus. Hæc
 verò ipsa Camphora, & cum ea
 Zedoaria nostra, si quicquam
 aliud, rebellem in microcosmi-
 ca Republica turbam compe-
 scere, & ceu quondam Mene-
 nius

nius Agrippa dissentientem Populum Romanum sedare valent. Hinc etiam, cum satis receptum sit ut stimuli loco iis utamur, quæ de natura stimulandi participant, optimum Zedoariæ stimulum vetustioris præsertim. in Camphorâ semper obtinimus.

Magno proinde cum emolumento datur in

FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS

præsertim in contumacioribus, Quotidiana & Quartana, quarum nidos dissolvit, dissolutos ad ejiciendum præparat, ipsaq; vasa stimulat. Quo fine & præmittitur universalibus, & iisdem postponitur

Ra.

Radix præparata

partim ut mitigetur acredo me-
dicamenti hujus, partim ut eo
gratius appareat ægro, ejusque
principia activa citius se expli-
care queant. Licet verò omni-
um ferè radicum, quas acredo
fecit suspectas, præparationem
aceto instituendam svadeant,
nonnulli, aut vino omnes aro-
maticas radices macerare jube-
at *Crato*; omne tamen pun-
ctum solam pulverisationem
absolvere posse conjicio, quip-
pe quæ sola sufficienter parti-
culas acres & aromaticas Ze-
doariæ infringere potest, ut sa-
tius esset, pro iis retinendis,
quàm dilapidandis, quæ possi-
det, bonis excogitare artifici-
um, & *Crato*ne monente in Con-
siliis

filiis, non nisi frustulatim ean-
dem exhibere. Datur itaq̄ve,
tām per se, quām cum aliis me-
dicamentis Præcipitantibus, In-
cidentibus & Febri fugis dictis,
quale est illud, quod habet
Mynsichtus *sect. 5. de speciebus*
pag. 129. in armament:

Extractum

quod inde paramus cum *Gen-
tiana & Sale Centaurii minoris*
maritatum, Mynsichto Hau-
stum & Bolum febrifugum *sect.*
3. pag. 77. 79. concedit; Nobis
vel in substantia exhibetur, vel
ad *PILLULAS* recipitur

Rec. *Extract. Zedoariae*
Rhabarb.
Absynth.

Spec. Dia piper. ā scrup. semis.

Olei

Olei Caryophyll. q. s.

F. l. a. pillule XXXV.

quas debito tempore adhibitas non frustraneas fuisse comperimus.

Essentia seu Tinctura febrifuga,

Rec. Extract. Absynth.

Fumar. ā. drach. ij.

Card. bened.

Cent. Min. ā. unc. semis.

Zedoariae drach. VI.

Sal. Cent. Min.

Zedoar. ā. drach. semis.

Nuc. Mosch. Drach. ij.

& cum sufficienti quantitate Spiritus Zedoariae per cohobationem parati, v. g. parte octupla, extrahatur Tinctura, magnæ

uti i.

utilitatis in stomachi debilitati-
 bus, à saburra viscidâ tonum
 fibrarum laxante, ortis. Inci-
 dit enim adeò potenter crassas
 & viscidas partes plicis ventri-
 culi inhærentes, & ad evacua-
 tionem attenuatas disponit. Quo
 in casu magni quoque æstimat
Elixir febrile Michaelis, Celeb.
Ettmüllerus, prax. p. m. 230.

Miram secundò præstat ope-
 ram in

ANOREXIA,

sivè ea sit ex cruditatibus ab in-
 gestis relictis, sivè à bile visci-
 diori, sivè à catharralibus de-
 fluentiis, per se, & cum appro-
 priatis aliis, *Arinis*, cujus in tali
 casu efficacia tanti æstimatur,
 ab incomparabili Gothano Lu-
 dovico in pharm. mod. ut poly-
 chre-

chrestam eam appellet; *Cristallinis*, quæ *Langius lib. 3. ep. 1. c. 4.* propterea bilis antidotum nominat, & in omni vitio bilis laudat non secus ac *Ettmüllerus de usu præcipitant. pag. 31.* vel *Succinatis*, de quorum in catharris bonitate solius sufficere, posset *Cratonis* autoritas, nisi quotidiana idem approbaret, experientia. Vide celeberrimi *Mayernes, Angli, Pulverem digestivum l. 3. prax. cap. 1. pag. m. xii.* & *Mynsichti in Armament. sect. 5. pag. 126.* Species stomachicas &c. Salia enim sylvestria temperat, visciditates attenuat & resolvit, à putredine humores arcet, fibrasque leni sua adstrictoria vi roborat, & in priorem statum restituit, ut non inconsultò *Cl. Heer* tanquam
 Uni-

Universale præmittat in *Fon-*
tium Spadan. cura.

SUCCUS

qui solenni aliàs more ex re-
centi radice exprimi, & vel vi-
tello ovi, vel sacharo clarificari
potest, ex defectu recentis plan-
tæ nobis non æqvè conceditur.
Indi interim teste Mons. Dellon
dans Relation d'un voyage des
Indes Orientales maximè eun-
dem faciunt, cùm illis anchora
sit malusqve, h. e. unicum refu-
gium in Colica maligna Crudi-
tatibus Ventriculi, & contuma-
cioribus visciditatibus consti-
tuat, ubi cum blanda alvi ejeti-
one materiam unà eliminat, &
idqve cum Betonica Radice ve-
rè comunè habet.

Vina

Vina

proinde si cui arrideant, consu-
lere potest Mayernen in *prax.*
pag. 209. *Mynsicht. sect.* 12. &
sect. 14. *pag.* 197. & 354. aut pro
re nata Magistrale componere
pro lubitu v. g.

Rec. Rad. Zedoar.

Acor. veri.

Galang. ā. unc.

semis

Ari. Drachm. ij.

Herb. A'synth. aqua tepidā

præpar. man. semis.

Summit. Cent. Min.

Meliss.

Ment. Crisp. ā. man. j.

Fumar. man. ij.

Nuc. Mosch.

Macis,

Cin-

Cinnamom. elect. ā. unc. semis
Cubeb. Drachm. j. concis. cont.

D. Spec. zum Wein

quo etiam pertinet *Aqua Rhye-*
tii Catharralis, quam Alex. Far-
 nesius, Parmensium Princeps,
 pro arcano plus quam Eleusi-
 nio habuit, & pro fido semper
 in Catharralibus affectibus me-
 dicamento commendat Henri-
 cus ab Heer in observ. de Aci-
 dulis, c. II. pag. 103. cum annexâ
 descriptione genuina.

IN VERMIBUS

Expellend s itidem, si quic-
 quam aliud, stat promissis, tam
 internè, quam externè adhibi-
 ta. Testis est Magnus trium
 Imperatorum Archiater Crato
 in *Consiliis p. m. 587.* qui sequen-
 tem PULVEREM magnis effert
 laudibus Re.

Rec. Rad. Zedoar. Drach. iij.

C.C. ust. unc. j.

Sem. Coriand. unc. j. & Sem.

Portulac.

Citri ā. Drach. ij.

F. Pulvis pro ætatis
conditione divi-
dendus.

Nos Zedoariam eo fine exhibe-
re solemus in

Extracto,

quod proprio sale nobilitatum,
aut cum tantillo *Cinnabaris na-
tivæ*, *Mercurii dulcis* ritè parati
& *olei Tanaceti* in pillulas redi-
gimus, vel superius datam *Es-
sentiam Febrifugam* solitariè &
cum *Elixirio proprietatis* mi-
stam exhibemus. Idem præ-
stat *Essentia Absynthii* compo-
sita *Wedelio* comprobata, & in

Amæ-

Amœnit. Mat. Med. l. I. sect. 3. c. 6. §. 158. descripta, quippe quæ in Cruditate tam acida, quam biliosa, quam pituitosa maximi est usus. Aqua stomachalis P. H. D. apud Schræd. in Thes. pharm. p. 19. 29. &c. Elixir vitæ Mathioli, Spiritus vini aromatisatus Myrsichti, Aqua ejusdem Anthelmintica sect. 20. pag. 325. Aqua vitæ utilissima Zacuti Lusitani in pharm. p. 101. Stomachicum destillatum Horstii & infinita alia. Quibus Boli placent, jungant Species Diacymini vel Diatrion pipereon Zedoaria, additâ Cinnabari vel nativâ vel Antimonii (non obstante quod nuper explosa utraqve fuerit). Oleo Cardamomi, Carlinæ, & Conservâ appropriatâ: aut, conficiant

F

Mosa

Morsulos v. g.

Accipe *Rhabar.* ppt.

Carlin. ā. drachm. j. &
semis

Zedoar. drach. j.

Cond. Cort. Citr.

Aurant. ā. drach. ij.

Sem. Zedoar. scrup. semis.

Musc. Corall.

C. C. philos. ā scrup. semis.

Trochisc. de Myrr. scrup. j.

Ol. Tanacet.

Absynth. ā. gutt. iij.

Zedoar. gutt. V.

Sachar. in suffic. quant.

Aqua Scordii soluti

unc. iij. vel IV.

M. F. Morsuli.

quibus contractior apparatus
placet, ij in sola *Zedoaria*, *Carli-*
na & *semine Zedoariae* subtilissi-
me

mè pulverisatis, & cum sacharo
in rotulas redaētis, addito tan-
tillo Myrrhatorum & Tanaceti-
norum, acquiescere possunt.

NB. Dico *Semen Zedoariae*, ex
sensu vulgi, reverà enim Absyn-
thii Santonici Alexandrini, vel
ut rectiùs dicam, Abrotani Per-
fici semina, sive feminum poti-
ùs involucra, oblonga, flaves-
centia, ex squamosis compacta
tuniculis, quæ *Santonici* &
Santi etiam nomine veniunt,
& tantoperè in vermibus lau-
dantur, ut *Ludovici in pharm.*
mod. pag. 345. Corallinae longè
præferat.

Talia enim cuncta poros ver-
mium, tanquam eorum trache-
as per totum corpus dispersas,
& pulmonum vices in iis susti-
nentes, obstruunt, propter com-

F 2

MIX-

mixtum verò, quod continent
 sal, texturam ipsam aggrediun-
 tur, eam rodunt, vellicant, &
 intestina ad ejectionem laces-
 sant. Malè interim ab his, ceu
 carnificibus, tractatæ intestino-
 rum tunicæ à mucaginosi le-
 niuntur, lymphæ ventriculi ad
 putredinem vergens discutitur,
 collectæ absterguntur sordes,
 blandaq; vi adstrictoriâ relictâ
 tonus viscerum roboratur.

Externè regio ventriculi O-
 LEO inungi potest, ex oleo Car-
 linæ, Tanaceti, Zedoariæ vel
 Absynthii parato, vel Catapla-
 smate abdomen muniri potest.

FLATUS DISCUTIT,

Quatenus humores viscidos à
 bile supra modum rarefactos
 & in ejusmodi flatulentum Gas
 reso.

resolutos, disgregat, membra-
 nis tali saburra tensis pristi-
 num tonum restituit, & hetero-
 geneum magma ad eliminan-
 dum laceffit. *Datur* in hoc ca-
 su cum *Helenio, Acoro*, (cujus in-
 distentis ab Elasticitate humo-
 rum membranis, fibrisque ad
 spasmus etiam irritatis tan-
 tum est solamen, ut omnem su-
 peret spem & expectationem)
Sale volatili succini, aliisque.
 Celeberrimus Etmüllerus ma-
 gni facit

Spiritum

destillatum Horstii, qui l. 5. o. 1.
 accipit *Zedoariae libram unam*,
seminis Anisi libram semis, addi-
 tis mensuris vini duabus, per
 quatuordecim dies digestionem
 relinquit, post destillationem ex

F 3

Bal-

Balneo instituit, destillatum
 cohobatur, & deinde exhibet ad
 cochlear unum, in ventriculi
 inflationibus, Lypothimis eti-
 am & palpitationibus Cordis
 supervenientibus. Sunt qui lau-
 dant sequentem

Essentiam

Accipe *Extract. Zedoar. drach.*
semis.

Olei Aurant. scrup. sem.

Sal. Zedoar. scrup. sem.

Spir. Vin. Tartaris.
unc. ij.

Alii contra majoris æsti-
 mant, si Spiritus Salis Ammoni-
 aci vinosi drachmis III. addatur
Olei Zedoariae scrupulus semis pro
Tinctura externâ paranda. Alii
Essentiam Carminativam Schrœ-
deri

deri thes. pharm. p. 102. Aqua.
 contra Colicam ejusdem pag. 205.
 vel Mynsichti sect 20. pag 310.
 Zacuti, & Mathioli Elixir vitæ
 aliaqve aliis præferunt. Nos
 nemini moventes rixas simpli-
 cem Zedoariæ Turam, aut
 ex compositis, instar omnium
Essentiam Carminativam Wede-
lii omnem absolvere paginam,
 non negiectis appropriatis aliis
 nobis persuasum habemus. Ad
 ROTULAS porro Zedoariam re-
 cipit D. Job. Beutlerus Horstio
 quoqve familiares, & SAL Car-
 minativum laudat Mynsichtus
 sect. 12. pag. 203. inter externas
 ENEMA & Emplastrum Carmi-
 nativum sect. 37. p. 506. sect. 33.
 pag. 439. Mynsichtus in Armam.
 suadet. Cui placet CATA-
 PLASMA,

F 4

Re-

Rec. Spec. pro Catapl. de ferm.

Myns. unc. j.

Gummi Elem.

Tacamahac.

Juniper. ā. scrup. j.

Rad. Zedoarie drach. j.

Ol. Nucis. scrup. ij.

Aceti pā. *¶* in discutiendis
flatibus habebis egre-
gium topicum.

Haftenus crudis viscidis hu-
moribus, chylicæ resolutioni
renitentibus, resistebat Zedoa-
ria, eorundemq̄ve rarefactioni
turbulentæ præveniebat, vide-
bimus nunc quid valeat in di-
rimendâ

CACHEXIA,

Ubi quidem se commendat tam
simplex, quàm composita

Fin.

Tinctura Zedoariae.

Rec. Chin. ponderos.

Sars. a. drach. iij.

Rhabarb. resin. drach. ij.

Zedoaria drach. IV.

Rasur. lign. Lentis.

Cort. rad. capar. ā.

unc. sem.

Cinnam. elect. drach. iij.

Macis scrup. j.

F. cum Spiritu Zedoariae
Tinctura.

Magni quoque usus est exinde
paratur

Nodulus

Additā Serpentaria Virginia-
ria, Levistico, Cortice Tamarisci,
Radice Caparum, Marte & Sa-
lis Tartari tantillo. Neque
enim me terret maximī Ludo-

F 5

vici

vici censura, qui *Tamarisci* & *Caparum* corticibus inter aperientia & splenetica non opus esse in *pharm. mod. p. 378.* asserit, cum optimum exinde effectum apud clarissimos practicores sæpius viderim. *Cl. Bartholinus in Act. Hafn. Vol. 5. obs. 119. ex drachma una Martis & Zedoariae drachmis VI. parat sacculum,* cui infundit vinum per aliquot septimanas, usurpandum ad cochlearia quatuor pro vice unâ, illudque promissa explevisse Ettmüllerus testatur. Neque id est mirum iis, qui Cachexiam (si modò unquam tolli potest) non nisi Stomachicis & Martialibus cedere observaverunt.

Pulvis

quoque exinde componi potest

(a.

Cachecticus vegetabilis, addi-
to *Rhabarbaro*, *Carduo benedi-*
cto, *Gentiana* & tantillo *Absyn-*
thii, qui pro usu extempora-
neo cum aliis *Arinis*, *Cinnabari-*
nis, *Martialibus*, *Myrrhatis*, *Ca-*
storaceis, misceri & exhiberi
potest.

Pillulas

si quis exigat, ex tempore ha-
bere potest v. g. in

Extract. Zedoar.

Fumar.

Pulv. Cachect. Querc. ā
scrup. sem.

Tinct. Antim. Tartaris. vel

Martis pomat. q. s.

quæ in omnibus viscerum ob-
structionibus suū habent usum.

Conf. Horst. l. 5. obs. 5. & obs. 24.

&c. Porro quoque in

F 6

NER.

NERVORUM ET UTE-
RI AFFECTIBUS,

maximoperè à Practicis ferè
omnibus extollitur. Hinc
PULVIS cum *Radice Valerianæ*,
Succino præparato, *Laudano opi-*
piato, & tantillo *Camphoræ* vel
Salis cujusdam volatilis, præmis-
fis tamè præmittendis conducit;
& PILLULÆ, ex *Extr. Zedoariæ*
cum *Camphora*, *Laudano opi-*
nato & *Trochiscis de Myrrha* pa-
ratæ ante paroxysmum adhibi-
tæ, egregia sunt medicamenta
in Epilepsia & Apoplexia.
Hinc ad SPIRITUM Apoplecti-
cum *Schræderus in Thees. pharm.*
pag. 101. *Willisus de anima bru-*
torum p. 2. c. 8 9. 10. in Apople-
xia, Paralyfi, Stupiditate, Ar-
thritide, ad omnes penè for-
mu-

mulas recipit, ut & *Velschius* in
observat. Reusneri, & Crato in
Consiliis passim. QVI INFUSA
 cupiunt, conjungant *Radice[m]*
Valerianæ, Pæonia, Sarsæ, fol.
Rorismar. Serpill. Lunar. flor.
Lil. Convall. Lavendul. Anth.
Lign. Aloes. Visc. quern. &c. Ta-
 le Claretum Antapoplecticum
Mynsichtus in Arman. sect. 23.
 habet. Aut in uteri affectibus
 cum *Rad. Galang. Helen. Cin-*
nam. ã drach. j. fol. Rosmar. salv.
ã manj. F. Nodulus &c. pro re-
 nata aliis maritandus. ESSEN-
 TIAM quoque hunc in modum
 parat Practicus quidam,

Rec. Rad. Valerian.

Nard. utriusque ã.
drach. j.

Zedoar. unc. sem.

F 7

Flor.

Flor. Major.

Lavendul. ā man. ij.

Cinam. drach. ij.

Caryophyl. drach sem.

affuso Spiritu Vini fiat essentia,
servanda usui. Vel recipiat Tin-
ctur. Tartar. drachm. iij. Olei
Zedoariae gutt. IV. pro extempo-
raneo usu in mensium vitis;
aut praescribat Sal volatile oleo-
sum cum Spiritu Salis Ammoni-
aci vinoso, Oleo Zedoariae, Citri,
&c. Pertinere porro huc vi-
dentur Claretum matricem con-
fortans Schraederi, Aqua Myn-
sichti Hysterica, Aqua Vita An-
haltensum pro mulieribus, quod
apud Hofmannum in Thes.
pharm. pag. 81. extat, Spiritus
uterinus, & Elixir uterinum
ejusdem, Electuarium Uterinum
Scharffi in Junip. c. 21. pag. 301.

Pub.

*Pulvis Hystericus Dominarū Fo-
resti & Augustanorum, ROTULÆ
HORSTII ex Spec. Diagalang.
drach. j. Extract. Zedoar. scrup.
sem. Ol. Anisi gutt. iiij. & Sacha-
ri in suff. quant. Aquæ ment.
soluti drach iiij. paratæ, Aqua, si-
ve balsamum Embriõ. Augustan.
Aqua hystericæ Panacis Heracii
composita, Theriaca Smaragd. no-
bilis Francisci Ignatii Thirmeie-
rii l. 1. Cons. Medicin. cap. 1. in
Scholiis & cap. 2. Anti hysteri-
ca Barbettes, & infinitæ aliæ Au-
torum compositiones Zedoariâ
turgidæ.*

Eatenus verò hic conducere
videntur Zedoarina, quatenus
vel viscido involutas, & torpen-
tes quasi, fibras, membranulas-
quæ nerveas stimulat, vel ab
acido tartareo quæ pressas, hinc
lases.

laccessitas & sævientes compe-
 scit nervos. Teretibus enim suis
 spiculis tetraedras (si quæ iis
 sunt,) acidorum particulas dis-
 jungit, & mucaginosis suis par-
 ticulis habenas quasi ipsis inji-
 cit, ut ne cuspides tetraedro-
 rum ejusmodi salium basi am-
 pliori super structæ porisqve,
 fibrarum applicatæ, eos adeo
 penetrare, & comprimere ner-
 vos queant. Hinc est cur Ma-
 gni Nominis *Ettmüllerus* in
Comment. Schroeder. in quibus-
 vis Cachexiæ, Stomachi & Uteri
 affectibus, quin & doloribus
 post partum omnibus vegeta-
 bilibus; & in *Comment. Ludovi-
 ciano* omnibus Alexipharma-
 cis, Antimoniatis atqve Nervi-
 nis præferat.

Tan.

Tandem etiam omnem ab-
solvit paginam in

MALIGNIS

Hinc Alexipharmaca, quatenus
crasin Sangvinis & Spiritum, &
motum utrumq; , à quibus vita
pendet, tueri dicitur. Propte-
reà *Crato* & crudam mastican-
dam egressuris pestis tempore
svadet, & Infantibus quoq;ve
Gravidisq;ve cum *Ebore*, *Nuce*,
mosch. *Corall.* aliisq;ve pro re-
nata, maligna quadam feбри
correptis commendat, *in Consil.*
pag. 792. 807. 1080. 1094 & *innu-*
meris locis aliis. Ettmüllerus
nimium quantum pestis tem-
pore extollit, inde parata

Aceta

cum appropriatis aliis *Carlin.*

Scor-

Scorzon. Contra jerva (quæ Cle-
 matidis passionalis peruanæ,
 folio bifido, habetur radix, &
 sola sufficiens creditur magno
 Germaniæ Practico, quæ curet
 Febris Continuas malignasq;
 non obstante, quod *Cl. Ludovi-*
ci Zedoariam longe plura in
 ejusmodi casibus, quàm *Con-*
trajerva, præterea sat notabilis ra-
 dix, præstare valeat) *flavedine*
Cortic. Citr. Aurant. Baccis pa-
rid. fol. Rutæ, summit. Cardui
bened. flor. Galeg. aliisque, qui-
 bus si placet, *Camphoræ* nonni-
 hil addi potest. In quorum ta-
 men acutorum usu sicciore
 naturæ aut vigiliis nimis suc-
 cumbentes ægri, parciores esse
 debent *Sennerto in Paralipom.*
pag. 141 monente. Notanda
 quoque est

Tin-

Tinctura Bezo- ardica,

quales sunt Michaëlis, Rolfin-
cii, Hoffmanni, Langii, *lib. 3.*
Ep. c. 1. p. iii. 748. Cl. Wedelii,
aliorumq; præstantissimæ com-
positiones. Nos magni Æscu-
lapii Gothani Tabellas respici-
entes talem paramus.

Accip. Rad. Carl.

Enula ā. unc. ℥
semis.

Zedoar. unc. ij.

Vincetox. unc. j.

Pulv. Viper.

Myrrh. elect. ā unc.
semis.

Croc. orientalis
drach. ij.

Opii scrup. ij. vel
drach. sem.

Spi-

*Spirit. Sambuc. Citrat. vel
Juniper. q. s. v. g.
part. VIII.*

Vid. ipsius *Pharmaciam* p. 104.
110. 113. Et quoties diffusio-
rem optamus apparatus, ad-
dimus *Serpentariam virginia-
nam, Angel. Grana Cherm. Se-
men Aquileij, Ruta &c.* para-
tamque pro re nata volatilisa-
mus, Sale viperino volatili,
CC. Succini, qvin & Camph.
Essent. conjungimus, hocque
divinarum virium medicamen-
tum, pro ætatis morbiqve exi-
gentia guttatim, vel ad scru-
pulos vel ad drachmas exhibe-
mus. Et quid tandem obstat,
quo minus ad parandam

*Misturam simpli-
cem*

loco

loco Spirit. Theriacalis recipiamus, v. g.

Recipe. *Tinct. præcedentis*
unc. V.

Spir. Tartar. unc. IV.

Spir. Vitrioli rectific.

F. Mixt. (unc. j.

quæ pro rei necessitate Opiatis, Camphoratisq; maritari potest. Talis etiam est *Aqua destillata Willisii pag 140. in pharmac. ration. & Diaphoretica p. 104. Spirit. Theriacal. Mynsichti, Aqua prophylact. Sylvij & Barbett. Aqua Regia Cratonis, Aqua Cordial. calida Mynsichti, Spiritus Vini Theriacal. ejusdem, Aqua vite Altenburgensium apud Hoffmannum in Clave, Theriaco Saxonica, Pulvis Antitoxicus Mantuanus, Rubens Cæsaris contra pestem, Sabaudicus, Vienensis*

sis

sis, Fuggerorum &c. Morfili
 Imperatoris Ferdinandi I. apud
 Wittichium in Consil. Germ. pag.
 22. Trochisci sublinguales Crato-
 nis, Extract. Bezoardicum solare
 Mynsichti, Rotula Mithridati-
 cæ, Bezoardica ejusdem, Talula
 Willisii de Cardiacis & nescio
 quæ non, Diemerbrokio, Senner-
 to, Barbette, Sorbait, Unzero,
 Patino, Schrædero, aliisque fa-
 miliares formulæ hæc repletæ,
 quarum compilatores esse, aut
 dici non volumus. Quæ quidem
 hæctenus recensita omnia, &
 præservative & curative in
 omnibus continuis febribus,
 Catharris, Apoplexia, Pleuriti-
 de, non neglectis appropriatis
 aliis succinatis, volatilibus, aro-
 maticis, balsamicis, opiatis, pro-
 ut scil. res postulat, sunt celes-
 rima. Tan-

Tandem verò tanquam ad sacram Anchoram concurrant, huc, omnes, qui hætenus vel ex spirituum defectu relati fuerunt inter

IMPOTENTES aut **SENES**,
aut **MELANCOLICIS**

turbis exagitados, mentis & spirituum habenas regere nesciantes; Concurrant, & comedant ex

Pane

nostræ Zedoariæ, cuius conficiendi modum Indus nobis suppeditat. Svadet enim is, ut pulverifetur Rad x, postea liberiori aëri committatur, mox in massam conglobetur, atque ita lege artis in panem redigatur. Vel qui fortè Medicinam
ad-

adhuc inhiant, licet alias vel
maximè mente aberrent, nobi-
litent,

V. G. *Zedoaria* scrup. j. cum
Sach. Saturn. scrup.
sem. ℥.

Camph. gr. iij.

vel conjungant cum *Antihæcti-
co Poteri*, *Martialibus*, *Tarta-
reis*, *Opiatis*, *Anagallidæis*, *Hype-
ricatis*, appropriatisqve aliis,
qvalia cum voluptate leguntur
apud *Willisium de anima Bru-
torum cap. 13.* & in *pharm. ra-
tion. Ettmill. &c. &c.* Con-
currant & Senes, vel re vel no-
mine tenùs saltem tales, & bi-
bant *Aquas Magnimitatis Zedo-
arinis Spiritibus turgidas*, *A-
quas virtutum Schræderi*, de
*C. C. Cordiales calidas Mynsich-
ti*; Hauriantiqve ex fontibus
Aquas

Aquæ mirabilis Zedoariæ (quod habet Hoffmannus in Schreoderum) *senio confectos juvenescere facientis*, atque tunc ad bella subeunda æque robustos fortesque, atque vel ipsi juvenes hisce in armis innutriti, aut Speciebus lætificantibus Galeni, Rhasis de Gemmis, Calidis Mesues, Diamoschi dulcibus, Liberantibus, Diamargaritæ Avicennæ, Dianton Nicolai, Diambrae aliisque vel solo titulo præsentissimis vanitatibus probè muniti, sese præstent exhibeantque. Hoc enim in his & similibus, in quacunq; etiam formâ, modo cum appropriatis id fiat, propinetur, nostra præstat, ut lassos nervos, flaccidas membranas, fibras segnes, glandulas tantum non stupidas

G

comprimendo quasi stimulet, ad officia obeunda cogat, an-
 sam quandam pro melius fecer-
 nandâ materiâ Spirituum con-
 tribuat, & pro motu influxuqve
 eorum ad leges naturæ promo-
 vendo omnem describat circu-
 lum. Hinc in opulentioribus
 AMBRATA quoqve adduntur, quippe quæ cum Zedoaria Vino
 Malvatico commissa, nervorum
 dolores lenire, excitare torpen-
 tes, obstructos à magmate libe-
 rare, & vagabundos ad nor-
 mam reducere, *Cratone in Con-*
siliis teste, valent, adeo, ut ea
Verulamius in historia vita &
mortis pag. 528. ad prolongan-
 dam vitam tanto perè commen-
 det, ut se hominem nosse, qui
 ex Ambraë usu ad 150. annos
 vixerit, profiteatur.

Du-

Dubia verò jam olim AM-
BRÆ ORIGO fuit, ita, ut decem
& octo congerere habuerit de
origine historias Curiosissimus
Clobius, præter quas *Cl. Borel-*
lus observ. 66. cent. 4. p. 328. de-
cimam nonam adhuc fovet,
dum pro cerâ melle imbuta &
sale marino saturatâ eandem
habet. Sed quid obstat, quo
minus ab his recedamus, & Mi-
nerale (quamvis neque Gem-
mam, nec Sulphur nati-
vum eam dicamus) sui generis
esse credamus? Quid obstat,
quo minus talem Ambreum
succum è scopulis & Cavernis
suis, (tanquam è puteo, quod
credebat Sylvaticus) in fundum
maris effundi, ibi à Sale marino
ad coagulum disponi, præpara-
tumque ope Solis perfectionis
suæ

suæ maturitatem consequi, edis-
 feram? Primigenius etenim
 hic naturæ mos est, ut sicut a
 fluido incipere, ita in solido ab
 opere deficere soleat, de quo
 fufus est *Ingeniosissimus Steno, de*
solido intra solidum. Paracelsi
 procul dubio insistentes vestigiis,
 qui de *Mineralibus*, mirabili De-
 um constituisse consilio, ut pri-
 ma materia esset aqua mollis,
 levis & porabilis, & foetus ta-
 men seu fructus inde durus, *di-*
xerat. Fluidum verò hoc lon-
 giori digestionem, vi scilicet igni-
 um subterraneorum paulatim
 excoqui, atqve sic sensim sen-
 simqve materiam ad maturita-
 tem vergi opinor: Hinc semper
 imperfecta, & nondum matura
 metalla, cum perfectis, in me-
 tallifodinis mista deprehen-
 dun-

duntur, ipsius quoque Becheri
 iudicio, quo profundius scilicet
 in Mineris abdita, & calori cen-
 trali perficienti propiora, eò
 perfectiora eadem evadunt & vi-
 ce versâ. Addo: Hinc est, quod
 alia Ambræ ad cinereum colorẽ,
 alia ad albicantem inclinet por-
 tio. Et sicut Metallorum succi
 primigeniei à calore subterraneo
 in vapores quasi sub initium,
 resolvuntur, qui mox alta pe-
 tunt, in terræ, saxorumque late-
 ra impellunt, poros eorum pe-
 netrant, quandoque remoran-
 tur, ocius vel tardius coagu-
 lantur; eadem ratione & Am-
 bram è succo seminali per ve-
 nas subterraneas in mare de-
 volvi, cumque propter pororum
 suorum structuram, a jvæ ma-
 rinæ planè non convenientem,

poros ejus penetrare neqveat, terrore qvafi egrediens humor concutitur, h. e. particulæ ejus liberiùs ante nexæ inter se, complicantur, in eaqve actione superficieculæ nonnihil lævigantur, ut coagulatum magma è fundo maris (neqve enim totius æqvoris pondus tam pusillum corpus in fundum deprimere, neqve acutissimæ illæ & anguillares aquarum guttulæ in illius poros sese insinuare, & qvin illud denuò semper emergat, detinere valent) propter sui levitatem attolluntur in altum (ut aliis spumam maris, fungos marinos aliis, aliis sperma Ceti mentitum fuerit) à solaribus radiis ulterius perficiendum: Hinc toties tot marino-
rum

rum, arenæ, testudinum, con-
 charum, pisciumq̄ve admixtæ
 sunt portiones, quando è maris
 colligit. superficiè, ipseq̄; piscis
 cornutus, A zelas fidissimus ma-
 rini fundi, ejusq̄; imæ partis in-
 cola, ipsi adhærens reperitur, ut
 inde pro recremento, q̄vin &
 jecinore piscis, venum olim ex-
 posita fuerit Ambra. Cum enim
 piscis hic tanto perè delectetur
 Ambrae usu, non mirum, quod
 tam avidè in escam hanc falla-
 cem & funestam inhians ho-
 spes, deliciis fluidis in limo-
 sum mox atq̄ve effunduntur è
 latebris transeuntibus gluten
 (ut Gummi & Naphthæ speci-
 em aliquibus constituerit) ita
 vinctus teneatur, ut licet maxi-
 moperè, & velut Cornibus à
 natura armatus sit, nihil omi-

nus vel quoad totam sui connexionem, vel quoad armatam sui partem præda voluptuosæ escæ evadat superbissima, clarum de venarum ambriferarum crasi testimonium constituens. Eâdemque planè ratione & *Succinum*, cum quo ex Synonymorum extensione sæpiùs confunditur, & *Corallia* pronasci, mihi persuasum habeo. Neque hæc adeò in audita mihi videtur conjectura, quæ jam priscis temporibus fuit vetusta; multò minus absurda dici poterit, quam ipsa met natura suppeditavit, quamque Cæsalpinus & Crato subolfecere, quamvis hic contra experientiam pro vero nativo Sulphure, (quale inter multos alios & nos prope Neapolim effossum

sum

sum reservamus,)eam venditet:
 aut ille Gemminam esse, vel ipsâ
 levitate Ambræ intimiori, &
 consistentia seu duritie recla-
 mante, dicitur.

Sed finem imponamus *Re-*
lationi, quæ jam dum, & cum
 Livio loquar, magnitudine la-
 borat suâ. Ea certè, Vir Illu-
 stris, quæ ad Zedoariæ recen-
 sionem destinaveram, ferè o-
 mnia aut exposui, aut transi-
 liendo saltem tetigi. Potuis-
 sem absqve ullo fere labore
 speciales omnium tam exter-
 norum, quàm internorum af-
 fectuum exinde evolvere me-
 delas, & tota capita quovis

explere speciali usu, si vel so-
 lum Bonettum, Velschium,
 Zacutum, Sennertum, Cra-
 tonem, Platerum, Burnettum-
 que huc adducere voluissem.
 Sed volens in tam grandem
 formularum Practicis scripto-
 ribus solennium nolui descen-
 dere farraginem, ne nimis ex-
 cresceret libellus, neve Lecto-
 rum diligentiae aliquid detra-
 herem, aut ansam praerberem
 objicienti: Cui Bono? con-
 tentus solo applicationis Zedo-
 arinarum virium quasi speci-
 legio. Quod si verò, ut fieri
 solet festinantibus, ut caecos
 pariant catulos, quaedam ne-
 cessa

cessaria omiserim, condonabis,
 Nemo enim certè reprehensus,
 qui à segete reliquit stipulam.
 Si tandem levis hæc opera
 iudicium tuum experiatur
 benignius, & quem pridem
 nactus suum amorem, foveat,
 sustentet; vel solo hoc pretio
 fortunis & scopo nostro satisfactum
 esse existimabo. Ego
 interea cum Cicerone in Orat.
 post Red. ad Quirites ita finio,
*Memoriam Tui Beneficii colam,
 benevolentiam sempiternam, non solum
 dum anima spirabo mea, sed
 etiam cum mortuo monumenta
 Tui in me beneficii permanebunt.
 Præter quæ etiam in referendam
 gratiam hoc Tibi repromitto, sem-*

*per quæ præstabo, mihi in omni-
bus Tuis rebus ac negotiis, dili-
gentem animum, fidem, nec in-
perferendo labore industriam,
nec in Tuis commodis augendis
gratam animi benevolen-
tiam defuturam.*

*Dn. Samueli Gotthilff
Manitio, Doct.*

Amico suo,

CAROLUS PATINUS.

Eqves D. Marci. Doct. Med Pa-
ris. Prof. Patavin. Primar.

Duplici homines
ad subeunda iti-
nerum pericula abri-
pimur fascino, quo-
rum

rum unum voluptatis
 gratiam, alterum uti-
 litatis titulum mere-
 tur; Informat nempe
 hoc, illud verò dele-
 stat, & proinde vel
 eruditionis vel deli-
 ciarum allicit affe-
 clas. Hinc toto die
 infinitam ad exteros
 concurrere videmus
 turbam, cujus alii in-
 videndis personis, co-
 mœdiis, hortorum
 nito-

nitoribus, ædium
structuris, opulentiis
Regum, machinis
orbis, rerum antiqva-
rum munificentia,
tantum vitæ beatæ
itinerumqve fructum
reponunt. Alii con-
tra ad mores demul-
cendos, eruditionem
ampliandam, ingeni-
um acuendum, vari-
am variarum genti-
um indolem addi-
scen-

fcendam, & ex omni
 parte se vel in mori-
 bus vel eruditione,
 cultiores reddendos,
 istos impendunt la-
 bores, sumtusq; istos
 faciunt. Tu verò,
 Doctissime MANITI,
 jam specimen edere,
 eoqve ipso dum ZE-
 DOARIAM politè
 exponis, ejusqve hi-
 storiã tradis, ratio-
 nem reddere mihi vi-
 deris

deris de eo, quod Te
 ad facienda itinera
 perſuaſit. Promis
 namque de non malè
 in Belgio collocato
 tempore testimoni-
 um, pome idem ali-
 quando Te Italiam
 non frustra peragrâs-
 ſe certitudinem, ut
 ſicut Te Belgium
 eruditione ſuâ & Bo-
 tanicâ præfertim al-
 lexiffe, ita Italia Te
 anti-

antiqua sua & Roma-
na doctrina ad se
traxisse des exem-
plum, constituasque,
iis, qui Tua aliquan-
do terent vestigia.
Ego quidem quan-
tum Te, propterea
quod foro uti, omnia-
que ad eruditionis
Tuæ emolumentum
impendere scias, a-
maverim hactenus,
eum Tibi polliceor
sem-

semper affectum ani-
miq; propensionem,
quam me semper in
optimos nostros Ger-
manos, Teq; præci-
puè, exercuisse opti-
mè nosti. Vale plu-
rimum.

Dab. Patav. 8. Febr.

An. 1691.

Syllabus Conten-
torum.

*Occasio scribendi. Ex-
plicatio Tituli. Plantarum aut
Animalium convenientia. Pro-
positio & Dispositio
operis.*

Sectio I.

INFANTIAM
Zedoariæ tradit.

*Transitio ad Infantiam. Na-
tale solum. Terræ & Aëris ad ve-
getationem plantarum necessitas.
Propagatio. Foliis saltem conspi-
cuae plantæ non bene dignoscun-
tur. Ætatis hujus usus.*

Sectio II.

ADOLESCEN-
TIÆ,
h. e.

Foliorum & Caulis
indolem describit.

*Transitio. Folia eorumque u-
sus. Cur folia in plantis, quæ flo-
rem*

rem habent odoratum, sint sterilia. Modus fiendi. Modus crescendi. Notanda circa Folia ratione Situs, Conformationis, Numeri, Coloris, &c. Descriptio Foliolorum Zedoariae. Caulis curgeniculatus sit in Zedoaria. Quid circa Caules plantarum notandum. Conclusio.

Sectio III.

JUVENTAM

ex

Flore & Seminificatione eruit.

Transitio ad Juventutem.
Flos ejusque Orius, Situs, Connexio cum caule, Petala, petalorumque structura. Fœcunditas Zedoariae. Flores vel solitarii
vel

vel cum Periantheo decidunt.
Sexus Botanicus. *Semina,* eorumque habitus, Numerus, Dispositio, Figura. *Semen Zedoariae.* Utrum plantae quae eandem habent fructificationem, easdem habeant vires. *Mucilago in interstitiis florum.* *Genus Botanicum Zedoariae.*

Sectio IV.

SENIUM

in

Recensione Radicis exponit.

Transitio. *Plantae perennes & annuae.* *Radicis descriptio.* *Synonymiae evolutio.* *Differentiarum recensio cum epicrisi.* *Cyperus longa & rotunda non unius arboris Radix.* *Preparata enumerantur.*

Se-

Sectio V.

De

Qualitatibus Zedoariae.

Qualitates primae Galenicorum an dentur. Non bene dicuntur Primae. Thomae, Fernellii, Helmontii sententia. Quae sint primae Qualitates rerum. Humidum & Siccum, Calidum & Frigidum ex Mechanicis principis deducitur, quae cum Chymica explicatione nequaquam pugnat. Zedoariae Qualitates Primae & Secundae. Earumque per experimenta assertio.

Sect. VI.

VIRIUM

Zedoariae brevem suppediat Ideam.

Vires sunt Stomachicae, & quanam? Aperientes & quanam?

lexi-

lexipharmacæ, quare? Genuinum
 Camphoræ Oleum ex Radice Ci-
 namomi, Zedoaria, Cardamomi
 elicetur, non omnis ex arbore Cam-
 phoriferâ. Camphoræ in Mali-
 nis præstantia. Usus in Febribus
 Intermittentibus, Anorexia, Ca-
 tharris, Vermibus ejiciendis. Præ-
 paratio genuina. Extractum &
 Essentia Febrifuga. Succus ex-
 pressus. Noduli, Morsuli &c.
 Porro Flatus discutit, Cachexi-
 am sanat, Nervorum & Uteri af-
 fectus tollit. Spiritus destillatus.
 Tinct. Cachectica. Essentia Car-
 minativa. Essentia Nervina,
 Antepileptica. Pillule Cachecti-
 cæ. Linimentum Nervinum,
 Tandem etiam Malignitati resistit
 & in Continuis Febribus prodest.
 In Impotentia, Senio, Melancho-
 lia, conducit. Paris ex Zedoaria

con-

conficitur in India. Contrajerva
 polychrestaqvis Alexipharmaca
 probatur & rejicitur. Aceta.
 Tinct. Bezoardica. Mistura sim-
 plex. Aqua Magnanimitatis, &
 variae Compositiones, quas Zedoa-
 ria ingreditur. AMBRA MINE-
 RALE esse conjicitur. Con-
 clusio operis.

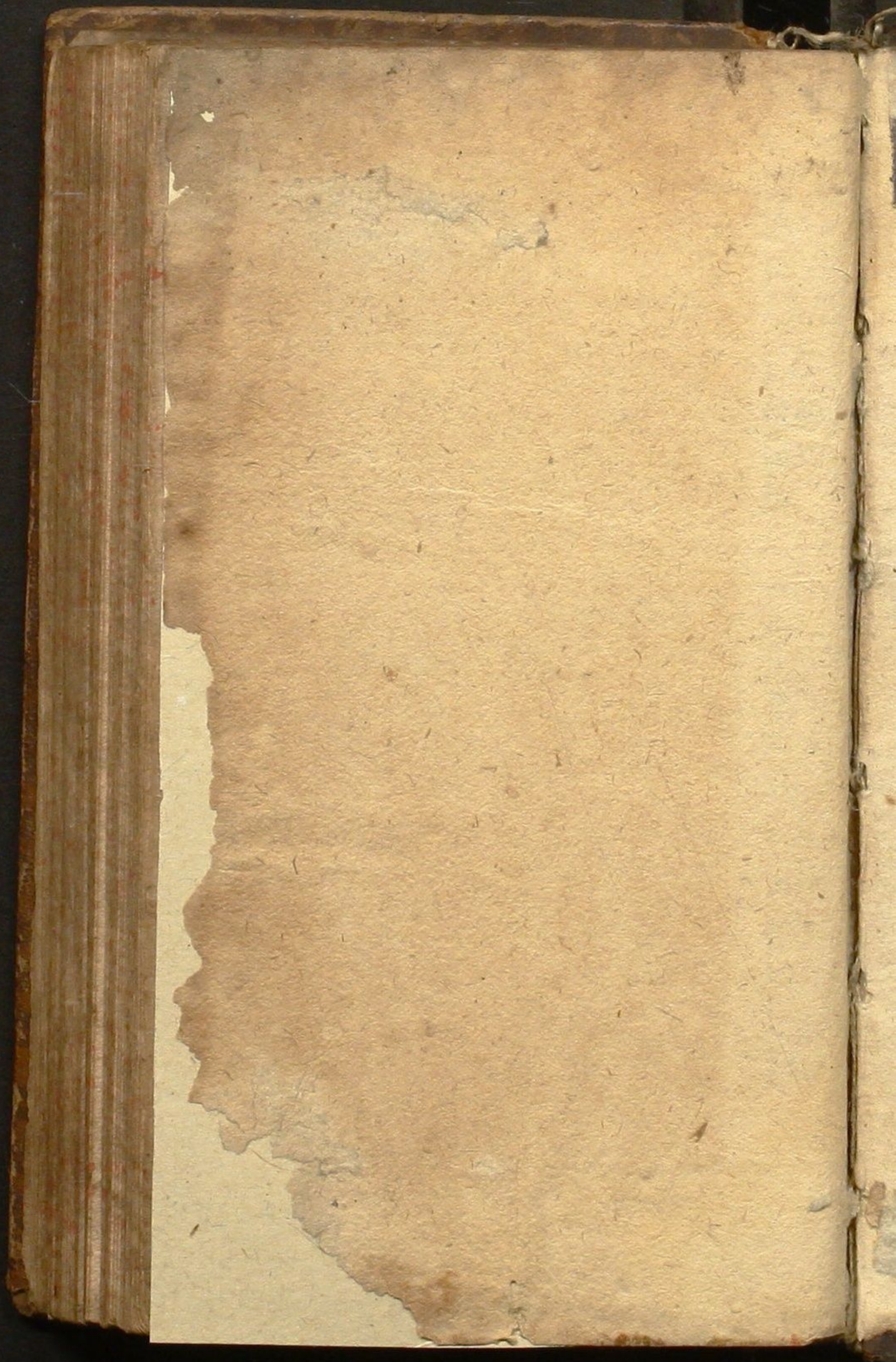
Sphalmata corrigenda.

P. 16. lin. ult pro Rerp. leg. Rajo.
 p. 20. lin. 12. totos. pag. 29. lin. 6.
 simul docet. p. 31. l. 2 Auricula-
 rum, p. 47. lin. 19. fastigia p. 69.
 lin. 18. tetigisse. p. 96. lin. 15. an-
 te Calidum commissum est signum
 parentheses, quae claudatur pag.
 97. lin. 9. post agnoscit. pag. 101.
 lin. 14. simplicius. p. 105. l. 19.
 superficietenus.

—
ua
ca
L.
m-
O
na-
ne-
—

ajo.
6.
ula-
69.
an-
m
ag.
101.
9.

Sb

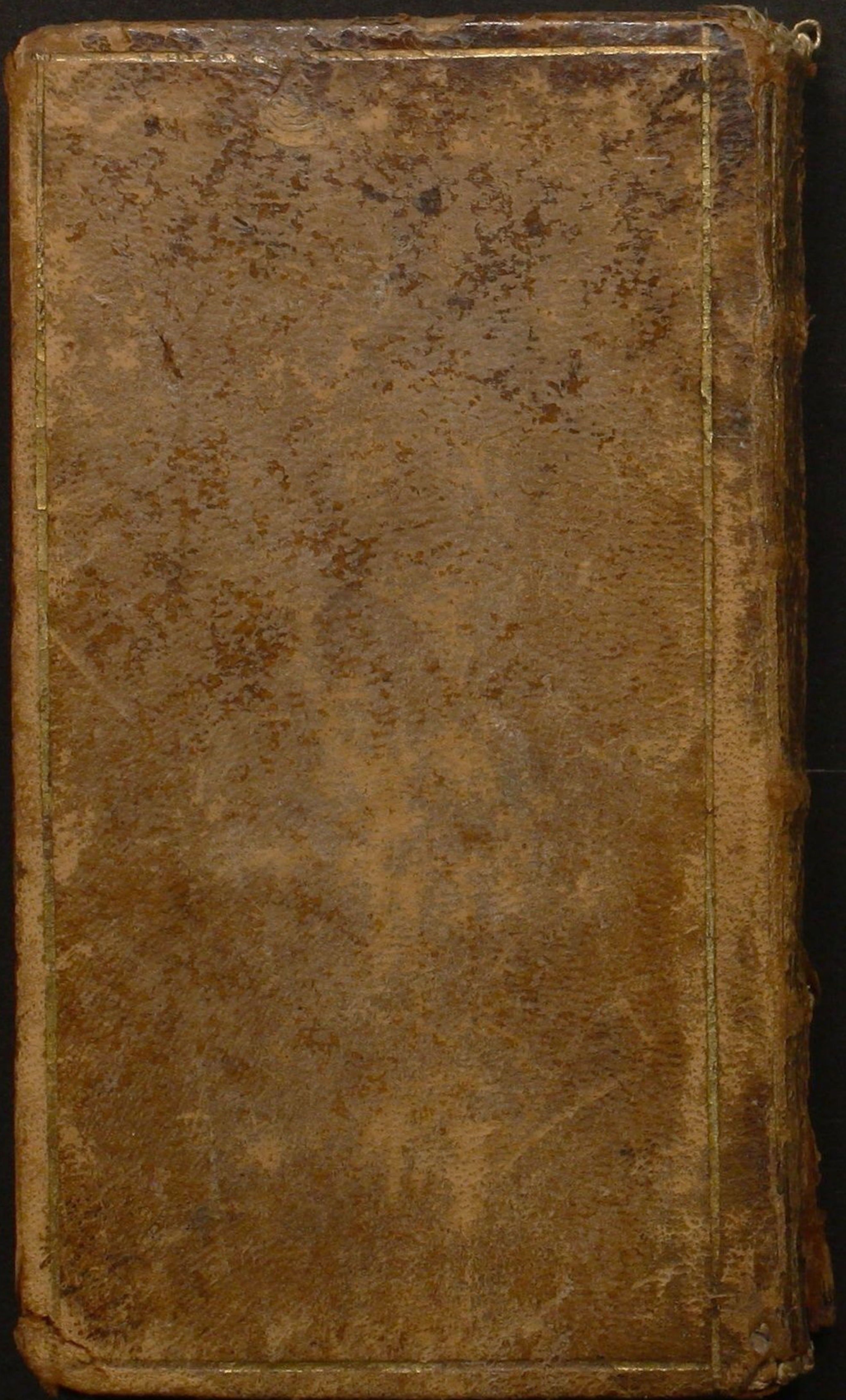
5145^w=

ULB Halle

3

007 398 182

D. SAMUEL GOTTHILFF MANITII,
De
ÆTATIBUS
ZEDOARIÆ
RELATIO.

DRESDÆ,
Sumptibus GOTTOFR. KETTNERI
Typis RIDELIANIS,
1691.